

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

УДК: 65.012.8:334.723

СОЛОДОВНИК Олеся Олександрівна

**ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО
ПАРТНЕРСТВА: СТРАТЕГІЯ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ СТОРІН**

21.04.02 – економічна безпека суб'єктів господарської діяльності

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Харків – 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Харківському національному університеті міського господарства імені О.М. Бекетова

Науковий консультант: доктор економічних наук, професор
Момот Тетяна Валеріївна,
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Васильців Тарас Григорович,
ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України»,
в.о. завідувача відділу проблем соціально-гуманітарного розвитку регіонів;

доктор економічних наук, професор
Блакита Ганна Владиславівна,
Київський національний торговельно-економічний університет,
завідувач кафедри економіки та фінансів підприємства;

доктор економічних наук, доцент
Гавловська Наталія Іванівна,
Хмельницький національний університет,
професор кафедри менеджменту, адміністрування та готельно-ресторанної справи.

Захист відбудеться «09» липня 2019 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.089.01 Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17, зал засідань Вченої ради (конференц-зал №1).

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова за адресою: 61002, м. Харків, вул. Маршала Бажанова, 17 та на сайті <http://radaecon.kname.edu.ua>.

Автореферат розісланий « 09 » червня 2019 р.

Вчений секретар

М.В. Кадничанський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Необхідність пошуку нових підходів щодо взаємодії державного і приватного секторів економіки з метою реалізації суспільно значимих проектів стала умовою активізації вирішення цієї проблеми шляхом розвитку публічно-приватного партнерства (ППП). На сьогодні інститут PPP успішно імплементовано в господарську практику багатьох країн світу з різним рівнем економічного розвитку.

Як свідчить вітчизняний досвід, імплементація зарубіжних інститутів розвитку, таких як PPP, у господарську практику вимагає їх адаптації до національних умов, що формуються під дією факторів середовища функціонування суб'єктів господарювання різних рівнів ієрархії управління. Складне та динамічне середовище здійснення PPP в Україні, яке характеризується посиленням викликів і загроз реалізації інтересів його сторін, зумовлює необхідність перегляду та уточнення концептуальних положень взаємодії державного й приватного секторів економіки на засадах PPP з урахуванням сучасних досягнень теорії й практики забезпечення фінансово-економічної безпеки (ФЕБ) держави, регіону, підприємства.

Проблеми розвитку PPP розглядаються в значній кількості праць представників вітчизняного й зарубіжного наукового дискурсу. Серед них дослідження О.І. Амоші, Б. Акітобі, В.М. Бабаєва, Н.Д. Бабяка, І.А. Брайловського, І.В. Богдана, В.Г. Варнавського, Б.О. Винницького, О.М. Головінова, Л.Л. Гриценко, С. Грищенко, Ю.В. Гусєва, Дж. Делмона, Н.Е. Деєвої, М.І. Диби, О.В. Длугопольського, І.В. Запатріної, А.І. Кредісова, О. Маслюківської, К.А. Мамонова, Т.В. Момот, О.М. Москаленка, О.І. Никифорук, К.В. Павлюк, І.П. Петровської, О.В. Пильтяя, В.П. Полуянова, Д. Прамудавардхані, Д. Рвейемеймі, В.Є. Сазонова, Т. Сакацуме, Л.І. Федулової, А.Чирмішіу, Дж. Ш. Чоу, Р. Хеммінга, В.В. Хмурової, Д.Ю. Череватського, Є.Л. Черевикова, Г. Шварца та ін. У роботах переважно досліджується сутність PPP та демонструються основні переваги й недоліки його здійснення, вивчаються процес інституціоналізації та динаміка розвитку PPP, їх основні фактори, визначаються ризики реалізації проектів PPP та обґрунтовуються пропозиції щодо їх розподілу між партнерами, натомість концептуальні основи стратегічного управління ФЕБ PPP поки що не визначено.

Проблеми економічної та фінансової безпеки суб'єктів різного рівня ієрархії управління стали предметом досліджень багатьох зарубіжних і вітчизняних учених-економістів, серед яких варто виділити праці Н.Е. Аванесової, В.М. Бабаєва, О.І. Барановського, О.Г. Білоруса, Г.В. Блакити, І.О. Бланка, З.С. Варналія, Т.Г. Васильціва, Н.І. Гавловської, В.М. Гейця, О.І. Губаревої, О.В. Димченко, М.М. Єрмошенка, О.В. Ілляшенко, М.О. Кизима, Т.С. Клебанової, Г.В. Козаченко, О.М. Ляшенко, Т.В. Момот, В.І. Мунтіяна, Є.І. Овчаренка, І.П. Отенко, В.А. Предборського, Є.М. Рудніченка, В.І. Франчука, Л.Г. Шемаєвої та ін. Значний унесок науковців дозволяє обґрунтувати фундаментальні аспекти системи забезпечення ФЕБ PPP та удосконалити інструментарій оцінки рівня захищеності інтересів його сторін. Проте відсутність цілісної сучасної концепції

забезпечення ФЕБ ППП та формування стратегії захисту інтересів його сторін в умовах євроінтеграції обумовила вибір теми дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Зміст і напрямок досліджень, що виконані в дисертаційній роботі, спрямовані на вирішення завдань, поставлених Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26.05.2015 р. № 287/2015, що спрямована на реалізацію до 2020 року визначених нею пріоритетів державної політики національної безпеки, а також реформ, передбачених Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, ратифікованою Законом України від 16.09.2014 р. № 1678-VII; Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015; Національною транспортною стратегією України на період до 2030 року, схваленою Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.05.2018 р. № 430-р; Державною цільовою економічною програмою розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 роки, затвердженою Постановою Кабінету Міністрів України від 21.03.2018 р. № 382.

В Україні розвиток механізмів ППП визнано одним із пріоритетів державної економічної політики в Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 01.07.2010 р. № 2411-VI та закріплено у відповідних нормативно-правових актах. Передбачається, що залучення приватного сектора до реалізації суспільно значимих проектів на засадах ППП сприятиме активізації процесів модернізації національної економіки, реформування всіх сфер суспільного життя та європейській інтеграції.

Дисертаційна робота є ініціативною й одночасно складовою частиною науково-дослідних робіт Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова в межах державної бюджетної тематики: «Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання України в умовах глобалізації: теорія, методологія, практика» (2013-2014 рр., номер державної реєстрації 0112U003092) – автором узагальнено міжнародний та вітчизняний досвід здійснення ППП, визначено особливості механізмів реалізації проектів ППП у різних секторах економіки, розроблено методичний підхід до оцінки узгодженості фінансово-економічних інтересів сторін ППП; «Стратегічний моніторинг та антикорупційний аудит в системі фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання в умовах євроінтеграції» (2017 р., номер державної реєстрації 0115U000149) – автором розроблено теоретико-методологічні основи формування стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП; Харківського національного університету будівництва та архітектури: у межах державної бюджетної тематики: «Управління фінансами підприємств: проблеми теорії та практики» (2015 р., номер державної реєстрації 0113U003552) – автором розроблено науково-методичні засади аналізу стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП, «Управління розвитком ринку фінансових послуг» (2018 р., номер державної реєстрації 0116U003661) – автором розроблено теоретико-методологічні основи формування системи моніторингу загроз ФЕБ ППП; в межах госпдоговірної тематики «Розробка організаційно-економічного

механізму управління енергозбереженням на підприємстві» (2014 р., номер державної реєстрації 0112U008109) – автором науково обгрунтовано принципи здійснення ППП; Одеського національного університету імені І.І. Мечнікова в межах державної бюджетної тематики: «Формування національної моделі сталого розвитку в умовах глобальних трансформацій» (2016 р., номер державної реєстрації 0115U003915) – автором розроблено науковий підхід до дослідження ППП з позицій інституціоналізму.

Мета й завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розробка теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо формування стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін публічно-приватного партнерства, реалізація якої сприятиме підвищенню рівня фінансово-економічної безпеки публічно-приватного партнерства.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вивчення і розв'язання таких завдань:

- систематизувати теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «ППП» та обгрунтувати роль ППП у забезпеченні економічної безпеки держави, територіальної громади, суб'єктів господарювання;

- установити основні тенденції розвитку ППП, умови та фактори, що впливають на реалізацію інтересів сторін ППП;

- визначити фінансово-економічні інтереси сторін ППП в Україні, можливості та бар'єри на шляху їх реалізації в умовах євроінтеграції;

- розробити концептуально-методологічне забезпечення ФЕБ ППП;

- систематизувати підходи до оцінки рівнів ФЕБ держави, територіальної громади та суб'єктів господарювання;

- ідентифікувати ризики та загрози фінансово-економічним інтересам сторін ППП;

- розробити методологічний підхід до оцінювання рівня ФЕБ ППП;

- проаналізувати передумови імплементації європейського досвіду здійснення ППП на прикладі дорожньо-транспортної інфраструктури (ДТІ) України;

- ідентифікувати фінансово-економічні інтереси сторін ППП на прикладі ДТІ України та загрози їхньої реалізації;

- комплексно оцінити систему ФЕБ ППП на прикладі реалізації проектів ДТІ;

- здійснити перспективну оцінку стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП;

- розробити сценарії забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП;

- здійснити моделювання взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП;

- здійснити обгрунтування та вибір стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП;

- розробити організаційно-економічне забезпечення реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП;

- оцінити ефективність реалізації стратегії захисту інтересів сторін ППП.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення фінансово-економічної безпеки публічно-приватного партнерства.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо формування й реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін публічно-приватного партнерства.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дисертаційного дослідження становлять фундаментальні положення економічної науки, загальнонаукові та спеціальні методи пізнання явищ і процесів у системі забезпечення ФЕБ.

Для досягнення поставленої мети і вирішення задач використано сукупність таких методів дослідження: *абстрактно-логічного узагальнення* – для обґрунтування актуальності теми, мети й завдань дослідження, для проведення теоретичних узагальнень і визначення сутнісних ознак щодо понять «ППП», «фінансово-економічні інтереси сторін ППП», «ФЕБ ППП» та «стратегія захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП», для обґрунтування ключових положень концепції забезпечення ФЕБ ППП; *порівняльного співставлення* – для обґрунтування принципів забезпечення ФЕБ ППП, для співставлення індикаторів ФЕБ ППП у різні періоди; *групування* – для проведення сегментації факторів ППП, класифікації ризиків здійснення ППП, класифікації фінансово-економічних інтересів сторін ППП та загроз їхньої реалізації; *аналізу та синтезу* – для характеристики складових параметрів ФЕБ ППП; *системного аналізу* – для встановлення стратегічних пріоритетів реформування дорожнього господарства України; *методи статистичного, економічного та кластерного аналізу* – для дослідження світової практики здійснення ППП, для аналізу стану та ефективності функціонування на прикладі дорожньо-транспортної інфраструктури ДТІ України; *економіко-математичні методи* – для отримання перспективних оцінок системних загроз фінансово-економічним інтересам сторін ППП; *методи стратегічного планування та сценарний підхід* – для обґрунтування та вибору стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП; *експертної оцінки* – для визначення вагомості елементів складових ФЕБ ППП; *методи теорії ігор* – для моделювання взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП; *графічний метод* – для наочного подання отриманих результатів.

Інформаційно-фактологічною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти з питань здійснення ППП та регулювання діяльності дорожнього господарства країни, офіційні матеріали Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України та Національного банку України, міжнародні індекси та рейтинги, звітні дані щодо результатів функціонування суб'єктів господарювання дорожньої галузі, інформаційно-аналітичні матеріали міжнародних організацій, монографії та публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, інтернет-ресурси, результати власних досліджень автора.

Наукова новизна отриманих результатів. Основні положення й результати дисертаційної роботи, що визначають її наукову новизну, полягають у такому:

уперше:

з позицій синергетичної парадигми запропоновано концепцію забезпечення ФЕБ ППП, що інтегрує сукупність пов'язаних між собою положень щодо ідентифікації та визначення пріоритетності фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які потребують захисту, виявлення, оцінювання та прогнозування загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП й комплексного оцінювання рівня ФЕБ ППП та ґрунтуються на принципах законності, комплексності, альтернативності, пріоритетності, узгодженості, комплементарності, своєчасності й адекватності заходів, пов'язаних із реагуванням на загрози та захистом фінансово-економічних сторін ППП для розробки сценаріїв її забезпечення, моделювання поведінки сторін ППП у забезпеченні ФЕБ ППП, формування стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП та забезпечення ефективною нейтралізації загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП;

визначено методологічні засади забезпечення ФЕБ ППП як упорядкованої сукупності принципів, способів і прийомів послідовної реалізації етапів оцінювання, моделювання і прогнозування рівня ФЕБ ППП за розробленою стратегією захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, що дозволяє комплексно підвищити рівень захищеності інтересів партнерів – за функціональними сферами державного й приватного партнерів (на всіх рівнях) та сфері партнерських відносин;

розроблено методичний підхід до оцінки ФЕБ ППП на основі трьохкомпонентного показника, що складається з трьох інтегральних компонент (ФЕБ державного партнера, ФЕБ приватного партнера та ФЕБ партнерських відносин), які визначаються шляхом мультиплікативної згортки комплексних показників відповідних функціональних складових ФЕБ із установленням вагомості кожного з них, що дозволяє визначити поточний стан та динаміку зміни рівня ФЕБ державного партнера, ФЕБ приватного партнера, ФЕБ партнерських відносин та ФЕБ ППП у цілому, а також оцінити ефективність та наслідки впливу рішень партнерів щодо вибору заходів для вирішення завдання підвищення рівня захищеності їхніх інтересів;

розроблено методичний підхід до оцінювання рівня ФЕБ ППП на прикладі реалізації проектів ДТІ, особливість якого полягає в обґрунтуванні специфічного для таких ППП набору часткових показників ФЕБ державного й приватного партнерів, визначенні вагомості комплексних показників за кожною із функціональних складових ФЕБ партнерів і партнерських відносин та уточненні процедури діагностики стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП, що створює інформаційне підґрунтя для визначення стратегічних пріоритетів і механізмів забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП при реалізації проектів ДТІ;

удосконалено:

понятійно-категоріальний апарат теорії економіки та управління національним господарством у частині уточнення змісту поняття «ППП», що визначається як співробітництво публічної влади та приватного сектора з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі видів економічної

діяльності, що здійснюється на основі врахування інтересів усіх зацікавлених осіб та розподілу ризиків між партнерами відповідно до їхньої компетентності, шляхом уточнення сутнісних ознак відповідно до змін у цілях і сферах застосування такої форми взаємодії влади й приватного сектора, які відбулись на початку XXI століття;

трактування сутності та класифікацію фінансово-економічних інтересів сторін ППП, що, на відміну від інших, ґрунтуються на логічному взаємозв'язку дефініцій «інтерес», «національні економічні інтереси», «фінансові інтереси держави», «економічні інтереси підприємства», «фінансові інтереси підприємства» та узгодження усіх компонентів за змістом, що дозволило обґрунтувати теоретичні засади визначення та реалізації заходів щодо захисту таких інтересів від загроз;

категоріальний апарат теорії економічної безпеки щодо уточнення сутності понять «ФЕБ ППП» та «стратегія захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП», що, на відміну від існуючих, визначаються, відповідно, як стан захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз середовища функціонування ППП та узагальнена модель довгострокового курсу здійснення конкретних заходів щодо захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, узгоджених за цілями і пріоритетними напрямками забезпечення такого захисту;

підхід до класифікації ризиків ППП, особливість якої полягає у виокремленні в її складі групи «ризик взаємовідносин між партнерами», що, на відміну від існуючих, дозволяє визначити потенційні загрози реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які проявляються у сфері партнерських відносин, та обґрунтувати комплементарні механізми захисту інтересів державного і приватного партнерів;

склад та класифікацію загроз фінансово-економічним інтересам сторін ППП у ДТІ, що, на відміну від інших, доповнені за ознакою сфер прояву (загрози, що проявляються у функціональних сферах державного партнера; загрози, що проявляються у функціональних сферах приватного партнера; загрози, що проявляються у сфері партнерських відносин), що дозволяє створити конструктивну теоретико-методологічну основу визначення й реалізації заходів щодо подолання загроз фінансово-економічним інтересам державного та приватного партнерів і забезпечити стійкість партнерських відносин;

дістало подальшого розвитку:

економіко-математичне моделювання взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП шляхом розробки ігрової моделі морального ризику, що, на відміну від існуючих, включає параметри ФЕБ партнерських відносин (розпорядження державним партнером публічними фінансами, поведінка державного партнера при виконанні владних повноважень, надійність приватного партнера щодо виконання фінансових зобов'язань, здатність приватного партнера відповідати нормам і правилам), що дозволяють врахувати інституціональні й поведінкові особливості здійснення ППП, створює інформаційне підґрунтя для обґрунтування значень параметрів ФЕБ ППП при моделюванні сценаріїв її

забезпечення та вибору заходів щодо захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП;

організаційне забезпечення взаємодії сторін ППП шляхом розробки концептуальної моделі взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП, яка, на відміну від інших, визначає завдання суб'єктів ФЕБ ППП відповідно до етапів здійснення ППП та передбачає створення координаційного механізму, що включає робочу групу з питань ФЕБ ППП, механізми розв'язання конфліктів, спільні заходи (дії) партнерів щодо захисту фінансово-економічних інтересів та систему моніторингу загроз реалізації інтересів сторін ППП, дія якого спрямована на узгодження та реалізацію заходів стратегій захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП на комплементарній основі;

організаційно-методичні підходи до стратегічного планування ФЕБ ППП, шляхом обґрунтування змісту етапів та послідовності формування стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, що, на відміну від існуючих, передбачає визначення фінансово-економічних інтересів державного / приватного партнера щодо здійснення ППП, ідентифікацію загроз реалізації фінансово-економічних інтересів державного / приватного партнера в здійсненні ППП, визначення цілей стратегії, оцінку рівня ФЕБ ППП, розробку заходів, спрямованих на досягнення цілей захисту індивідуальних та спільних фінансово-економічних інтересів партнерів, оцінку ризиків реалізації цілей та уточнення стратегії, що дозволяє визначати стратегічні напрями захисту інтересів сторін ППП та механізми їх реалізації на комплементарній основі;

організаційно-економічні засади забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, що, на відміну від існуючих, передбачає використання таких форм і способів організаційної підтримки, як створення робочої групи з питань ФЕБ ППП для організаційної підтримки спільних дій партнерів щодо забезпечення захисту їх фінансово-економічних інтересів, використання матричної структури організації управління ФЕБ сторін ППП та передання в аутсорсинг аналітичних функцій забезпечення ФЕБ ППП, а також включає групу економічних заходів, що реалізуються державним партнером з метою підтримки належного рівня ФЕБ приватного партнера.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження рекомендовано до практичного застосування під час формування й реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП. Запропоновані в дисертаційній роботі висновки й пропозиції доведені до рівня конкретних рекомендацій щодо обґрунтування концепції забезпечення ФЕБ ППП, що містить сукупність науково обґрунтованих положень щодо визначення та ранжування фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які потребують захисту, виявлення, оцінювання та прогнозування загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП, комплексного оцінювання рівня ФЕБ ППП та розробки сценаріїв її забезпечення, моделювання поведінки сторін ППП у забезпеченні ФЕБ ППП, формування стратегічного бачення шляхів убезпечення фінансово-економічних інтересів сторін ППП та забезпечення ефективної нейтралізації загроз їх реалізації; дозволяє оптимально використовувати комплементарні механізми захисту фінансово-економічних інтересів державного

і приватного партнерів та використовуються в роботі Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України (довідка № 01/61 від 19.03.2019).

Методологічні засади забезпечення ФЕБ ППП, які передбачають обґрунтування сутності та послідовності реалізації етапів оцінювання, моделювання й прогнозування рівня ФЕБ ППП та розробки стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП упроваджено в діяльність Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації (довідка 07-30/124 від 16.01.2019), Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України (довідка від 14.01.2019) і ТОВ «Бар'єр. Безпека бізнесу» (довідка 264/01 від 05.11.2018); методологічні засади комплексної оцінки ФЕБ ППП у дорожньому господарстві на основі визначення трьохкомпонентного показника, побудованого на основі інтегральних показників ФЕБ державного партнера, приватного партнера та партнерських відносин, які об'єднують кількісні та якісні показники, що відображають рівень захищеності інтересів партнерів за функціональними складовими із визначенням вагомості кожної із них, упроваджено у діяльність Служби автомобільних доріг у Харківській області (довідка 129/04 від 16.01.2018); методологічні засади ідентифікації фінансово-економічних інтересів сторін ППП, ризиків та загроз їх реалізації в Україні в умовах євроінтеграції апробовано у Філії «П'ятихатське ДЕП» ДП Харківський «Облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України» (довідка 348 від 17.10.2018); організаційно-методичне забезпечення взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП, що ґрунтується на розподілі функцій, повноважень і відповідальності партнерів на різних етапах здійснення ППП апробовано у Філії «Харківський «Райавтодор» ДП Харківський «Облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України» (довідка 12 від 29.01.2019); організаційно-методичний підхід до визначення стратегічних напрямів забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, що полягає в здійсненні послідовності дій партнерів з формування та реалізації стратегії захисту їх фінансово-економічних інтересів апробовано у Філії «Вовчанський «Райавтодор» ДП Харківський «Облавтодор» ВАТ ДАК «Автомобільні дороги України» (довідка 279 від 11.06.2018); організаційно-методичний підхід до моніторингу загроз фінансово-економічним інтересам сторін ППП, який забезпечує сумісність різнорівневих моніторингових систем і дозволяє виявляти загрози фінансово-економічним інтересам сторін ППП за сферами прояву, здійснювати оцінку стану захищеності фінансово-економічних партнерів, отримувати об'єктивну оцінку процесу реалізації стратегії захисту інтересів сторін ППП упроваджено в діяльність ПрАТ «Гідросила АПМ» (довідка 153/02 від 15.05.2018), АТ «Ельворті» (довідка 181/01 від 12.04.2018), ТОВ «Новобудтех» (довідка 16-04 від 15.01.2019).

Результати дослідження використовуються в навчальному процесі таких навчальних закладів: Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова при формуванні навчально-методичного забезпечення та викладанні таких дисциплін, як «Стратегічний та інноваційний менеджмент у сфері фінансово-економічної безпеки», «Комплексне забезпечення

фінансово-економічної безпеки», «Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансової безпеки підприємства» для студентів магістрів спеціальності «Менеджмент» освітньої програми «Управління фінансово-економічною безпекою» та курсовому й дипломному проектуванні (довідка від 18.10.2018); Харківського національного університету будівництва та архітектури при викладанні таких дисциплін, як «Фінансовий менеджмент», «Управління фінансовими ризиками», «Проектне фінансування» для студентів магістрів спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування» та курсовому й дипломному проектуванні (довідка від 02.10.2018).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП. Наукові положення, висновки, рекомендації та результати, які виносяться на захист, отримані здобувачем особисто. З наукових робіт, опублікованих у співавторстві, у дисертації використовуються тільки ті результати, які отримані автором самостійно. Особистий внесок здобувача в роботах, опублікованих у співавторстві, представлений у списку праць за темою дисертації.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні й методологічні положення й результати дослідження доповідалися та були схвалені на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, основними з яких є X Міжнародна науково-практична конференція «Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти)» (м. Київ, 2010), Міжнародна науково-практична конференція «Інтеграційні процеси та пріоритетні орієнтири розвитку економіки України: економіка, фінанси, право» (м. Київ, 2012), Всеукраїнська науково-практична конференція «Стан та удосконалення безпеки інформаційно-телекомунікаційних систем» (м. Миколаїв, 2012), II Міжнародна науково-практична конференція «Економіка і управління в умовах глобалізації» (м. Донецьк, 2013), Всеукраїнська науково-практична конференція «Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства у галузі житлово-комунального господарства» (м. Харків, 2015), I, III Міжнародна науково-практична конференція «Фінансова система України в умовах трансформації соціально-економічних відносин», (м. Харків, 2015, 2017), V Міжнародна науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в умовах європейської інтеграції» (м. Харків, 2015), International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings (м. Клайпеда, Литва, 2016), International conference on informatization of economic and management processes (м. Брно, Чехія, 2016), VI Міжнародна науково-практична конференція «Стратегічна аналітика та антикорупційний аудит в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання» (м. Харків, 2017), X Міжнародна науково-практична конференція «Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток» (м. Харків, 2018), International Scientific Conference on Business and Economics. Business education in the 21ST century (м. Тетово, Республіка Македонія, 2018).

Публікації. Основні результати дослідження опубліковано в 69 працях, серед яких 7 монографій; 28 наукових статей у фахових виданнях, у тому числі 18 наукових статей у зарубіжних виданнях та виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз; 34 тези доповідей конференцій, загальним обсягом 58,67 авт. арк., особисто автору належать 50,26 авт. арк.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел з 342 найменувань на 37 сторінках, 13 додатків на 166 стор. Основний зміст роботи викладено на 374 сторінках комп'ютерного тексту, містить 49 рисунків, 36 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано вибір теми та її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, охарактеризовано наукову новизну й практичне значення, наведено дані щодо апробації одержаних результатів.

У першому розділі «Концептуально-теоретичні засади забезпечення ФЕБ ППП в умовах євроінтеграції» систематизовано теоретико-методологічні підходи до визначення поняття «ППП» та обґрунтовано роль ППП у забезпеченні економічної безпеки держави, територіальної громади, суб'єктів господарювання; встановлено основні тенденції розвитку ППП, умови та фактори, що впливають на реалізацію інтересів сторін ППП; визначено фінансово-економічні інтереси сторін ППП в Україні, можливості та бар'єри на шляху їх реалізації в умовах євроінтеграції; розроблено концептуально-методологічне забезпечення ФЕБ ППП.

Вивчення теоретичних і методологічних напрацювань зарубіжних і вітчизняних економістів, законодавства й практичних матеріалів з питань здійснення ППП свідчить про відсутність єдиного загальноприйнятого визначення поняття «ППП», що є суттєвим стримуючим фактором пізнання закономірностей розвитку такої форми економічних відносин в умовах динамічного середовища та розробки науково обґрунтованих пропозицій щодо забезпечення ФЕБ ППП. Дослідження генезису та еволюції партнерських відносин між державою та приватним сектором дозволило уточнити сутнісні ознаки поняття ППП та визначити його як співробітництво публічної влади та приватного сектора з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності, що здійснюється на основі врахування інтересів усіх зацікавлених осіб та розподілу ризиків між партнерами відповідно до їхньої компетентності.

З метою більш глибокого вивчення та диференціації підходів та інструментарію ППП за єдиною основою, розкриття їхньої внутрішньої закономірності, а також удосконалення регулювання існуючих у ППП відносин запропоновано класифікацію ППП за такими класифікаційними ознаками, як сфера діяльності; форма ППП; об'єкт партнерства; склад учасників (сторін); рівень ППП.

Дослідження передумов розвитку ППП виявило основні протиріччя в русі соціально-економічної системи, формою розв'язання яких виступають механізми ППП. До таких суперечностей відносяться протиріччя між необхідністю

модернізації існуючих і створення нових інфраструктурних об'єктів та обмеженістю фіскального простору здійснення державних інвестицій; між швидкою трансформацією економічної функції держави та повільним формуванням компетентностей державного сектора у сфері сучасного корпоративного управління; між незадоволеною потребою населення у якісних суспільних послугах та пасивним ставленням державного сектора до підвищення стандартів якості через монопольне положення на ринку суспільних послуг. Виявлені протиріччя є джерелом низки загроз існуванню соціально-економічної системи та її складових, можливість їх вирішення за допомогою ППП засвідчує його роль і значення у забезпеченні економічної безпеки держави, територіальної громади, суб'єктів господарювання.

Водночас утворення та функціонування ППП є складним і взаємозаперечуючим процесом, що базується на природно різних інтересах та можливостях партнерів їх реалізувати: держава, як сторона ППП, обстоює суспільний інтерес і встановлює «правила гри», а приватний партнер переслідує приватний, індивідуальний інтерес та діє за встановленими правилами. Суперечності, що виникають між партнерами, є джерелом небезпеки для нормального функціонування ППП.

Проведений аналіз тенденцій розвитку ППП у розвинутих країнах та країнах, що розвиваються, установив домінування нестабільних тенденцій: динаміка кількісних показників розвитку ППП суттєво коливається за роками; рівень ділової активності у сфері ППП відрізняється в різних регіонах і групах країн. Аналіз показав, що на сьогодні найбільш потужним ринком ППП є європейський: угоди укладаються в широкому спектрі секторів економіки (транспорт, освіта, охорона здоров'я, публічні послуги загального характеру, охорона навколишнього середовища, громадський порядок і безпека, оборона, телекомунікації, житлово-комунальні послуги, енергетика, культура та відпочинок); кількісні параметри ринку хоча й коливаються за роками, але залишаються високими (рис. 1).

Рис. 1 – Динаміка кількості та загальної вартості угод ППП, укладених на європейському ринку ППП (Побудовано автором)

Установлено, що протягом 2010-2017 рр. найбільша частка інвестицій, залучених у країнах Європи на засадах ППП, спрямована на розбудову транспортної інфраструктури, яка є визначальним чинником євроінтеграційних процесів та інклюзивного соціально-економічного розвитку.

У ході дослідження виявлено, що в країнах з низьким і середнім рівнями

доходу, до яких належить Україна, укладання та фінансове закриття угод про ППП протягом 1990-2017 рр. проходило хвилеподібно, що було обумовлено впливом Азійської фінансової кризи 1997-1998 рр. і глобальної фінансово-економічної кризи 2008-2009 рр., яка розпочалась у розвинутих країнах світу і згодом поширилась на інші країни світу. Проведений аналіз установив, що в країнах з низьким і середнім рівнями доходу спостерігається високий рівень небезпек зовнішнього і внутрішнього характеру, на які наражаються сторони під час ініціювання та реалізації проектів ППП.

Станом на 01.01.2018 р. в Україні реалізується 182 угоди ППП, переважна більшість з яких здійснюється у сфері поводження з відходами, крім збирання та перевезення (63,7% від загальної кількості угод ППП), та укладена у форматі концесії (86,3% від загальної кількості угод ППП). Останнє свідчить про небажання державних і місцевих органів влади брати на себе значні ризики за проектами ППП, що суперечить інтересам приватного сектора і зумовлює його пасивне ставлення до співпраці з публічним сектором на засадах ППП. Упродовж 2015-2017 рр. уповільнення ділової активності щодо здійснення ППП в Україні спостерігається в таких сферах, як туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт; виробництво, розподілення та постачання електричної енергії; транспортна інфраструктура.

Установлено, що інтереси сторін ППП мають фінансово-економічну природу, є поліваріативними та мобільними. На підставі аналізу та узагальнення наукових досліджень і законодавства України у сфері економічної безпеки, а також з урахуванням міжнародного та вітчизняного досвіду здійснення ППП, уточнено поняття фінансово-економічних інтересів сторін ППП шляхом його трактування як сукупності об'єктивних фінансово-економічних потреб і переваг сторін ППП, задоволення й одержання яких забезпечує ефективне функціонування та сталий розвиток ППП. Визначено, що сторони ППП мають природно різні фінансово-економічні інтереси, узгодженість яких може спричинити конфлікт і унеможливити ініціювання угоди про ППП або загальмувати хід її виконання чи стати причиною її розірвання.

Дослідження сутності й змісту фінансово-економічних інтересів держави, територіальних громад і суб'єктів господарювання в Україні, а також переваг, яких вони набувають у партнерській взаємодії, дало змогу визначити фінансово-економічні інтереси сторін ППП (рис.2) та класифікувати їх за такими ознаками, як взаємність, ступінь важливості, ступінь реалізації, сфери прояву, ступінь черговості, тривалість дії, масштаб, характер зіткнення, місце дії, можливість взаємоузгодження, спосіб взаємоузгодження. Застосування отриманих результатів сприятиме прискоренню процесів узгодження інтересів і визначення взаємних інтересів, а також вироблення ефективних механізмів їх захисту.

Мобільність фінансово-економічних інтересів сторін ППП обумовлена постійними змінами середовища функціонування ППП, умови якого формуються під впливом різноманітних факторів. Кожний з цих факторів по відношенню до можливості реалізації інтересів партнерів може бути позитивним або (та) негативним. Деструктивна дія конкретного чинника є джерелом загрози, що ускладнює або унеможлиблює узгодження та реалізацію інтересів партнерів.

Рис. 2 – Фінансово-економічні інтереси сторін ППП та чинники, що їх визначають (Розроблено автором)

У зв'язку з цим особливо важливим є стратегічне бачення можливостей і загроз, що продукуються середовищем ППП, від якого залежатиме успіх ППП. Прийняття виважених стратегічних рішень щодо адекватної реакції на зміни середовища ППП має ґрунтуватися на результатах комплексного аналізу його умов і факторів, для яких запропоновано відповідну сегментацію.

Установлено, що на сьогодні одним із визначальних імперативів національних економічних інтересів України та її економічної політики є євроінтеграція. Дослідження положень Угоди про асоціацію між Україною та країнами ЄС дозволило встановити, що активізація євроінтеграційних процесів України вплине на фінансово-економічні інтереси сторін ППП, створюючи додаткові переваги як для державних, так і для приватних партнерів. Водночас виконання взятих Україною в рамках Угоди зобов'язань продукує додаткові виклики і загрози реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП. Максимально використати переваги Угоди для зростання внутрішнього ринку ППП України можна за умови створення ефективної системи ФЕБ ППП.

Проведений аналіз, систематизація та узагальнення існуючих теорій і підходів у сфері забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів дозволили констатувати недостатній рівень теоретико-методологічного базису забезпечення ФЕБ ППП. Доведено, що для сучасної науки поняття «ФЕБ ППП» є новим і складним, оскільки відсутня єдина система наукових поглядів та методології дослідження ФЕБ сторін ППП – держави, територіальної громади, суб'єктів господарювання. За результатами дослідження визначено ФЕБ ППП як стан захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз середовища функціонування ППП.

На підставі ретроспективного аналізу наукових поглядів на вирішення проблеми забезпечення ФЕБ установлено, що загальнотеоретичною базою сучасних поглядів на забезпечення ФЕБ ППП є теорія ризиків, теорія конфліктів, теорія контрактів, теорія стратегічного управління, теорія систем, а також доведено необхідність застосування синергетичної парадигми її дослідження.

Розроблена концепція забезпечення ФЕБ ППП містить сукупність науково обґрунтованих положень (поглядів, принципів, цілей, способів) щодо ідентифікації та визначення пріоритетності фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які потребують захисту, виявлення, оцінювання та прогнозування загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП, комплексного оцінювання рівня ФЕБ ППП та розробки сценаріїв її забезпечення, моделювання поведінки сторін ППП у забезпеченні ФЕБ ППП, формування стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП та забезпечення ефективної нейтралізації загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП. На підставі аналізу наукових досліджень у сфері ФЕБ та ППП, доведено, що діяльність у сфері забезпечення ФЕБ ППП має ґрунтуватися на принципах законності, комплексності, альтернативності, пріоритетності, узгодженості, комплементарності, своєчасності й адекватності заходів, пов'язаних із реагуванням на загрози і захистом фінансово-економічних інтересів сторін ППП.

У другому розділі «Методологічні засади забезпечення ФЕБ ППП» систематизовано підходи до оцінки рівнів ФЕБ держави, територіальної громади

та суб'єктів господарювання; ідентифіковано ризики та загрози фінансово-економічним інтересам сторін ППП; розроблено методологічний підхід до оцінювання рівня ФЕБ ППП.

Аналіз робіт вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, а також чинного законодавства України свідчить про відсутність єдності думок щодо вибору методу, складу критеріїв та показників для оцінки безпеки економічних систем макро-, мезо- і мікро- рівнів. Крім того, існуючі підходи не дозволяють аналітикам на основі відкритої інформації давати об'єктивну оцінку загроз, що виникають у сфері партнерських відносин. Залишаються недостатньо розробленими методичні підходи та інструментарій, які б у загальному вигляді характеризували рівень ФЕБ ППП, давали можливість визначити рівень ФЕБ державного і приватного партнерів, дозволяли виявляти функціональні сфери, у яких фінансово-економічні інтереси сторін ППП є найменш захищеними протягом певного періоду.

Грунтовний аналіз наукових досліджень та нормативно-правових актів України у сфері безпеки показав, що незважаючи на значний ступінь дослідженості проблематики забезпечення ФЕБ систем різного рівня, питання ідентифікації загроз інтересам сторін ППП у працях учених-економістів та концептуальних документах державної влади не розглядається.

На підставі критичного аналізу наукової літератури та з використанням абстрактно-логічного методу визначено поняття «загрози фінансово-економічним інтересам сторін» як дії, умови та фактори, що ускладнюють або унеможливають узгодження та реалізацію фінансово-економічних інтересів партнерів. З позицій синергетичної парадигми дослідження запропоновано концептуальний підхід до ідентифікації загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП на основі класифікації ризиків реалізації ППП із врахуванням галузевої специфіки здійснення ППП (рис. 3).

У дослідженні удосконалено класифікацію ризиків ППП, яка доповнена групою ризиків взаємовідносин між партнерами, реалізація яких може спричинити конфлікт інтересів партнерів і призвести до розірвання угоди про ППП. На підставі ґрунтовного вивчення ризиків здійснення ППП виявлено потенційні загрози фінансово-економічним інтересам державного партнера (держави або територіальної громади) та фінансово-економічним інтересам приватного партнера (підприємства) та удосконалено їх класифікацію за ознакою сфери прояву шляхом виокремлення таких класів загроз, як загрози, що проявляються у функціональних сферах державного партнера (зовнішньоекономічній, макроекономічній, фінансовій, виробничій, енергетичній, інноваційно-інвестиційній, демографічній та соціальній сферах); загрози, що проявляються у функціональних сферах приватного партнера (фінансовій, техніко-технологічній, інтелектуально-кадровій, правовій, силовій, інформаційній та екологічній сферах); загрози, що проявляються у сфері партнерських відносин.

Ключовою складовою методології забезпечення ФЕБ ППП є розроблений методологічний підхід до оцінювання рівня ФЕБ ППП, який ґрунтується на

використанні загальнодоступних даних, єдності принципів формування множини оціночних показників, методів і послідовності етапів оцінювання ФЕБ як

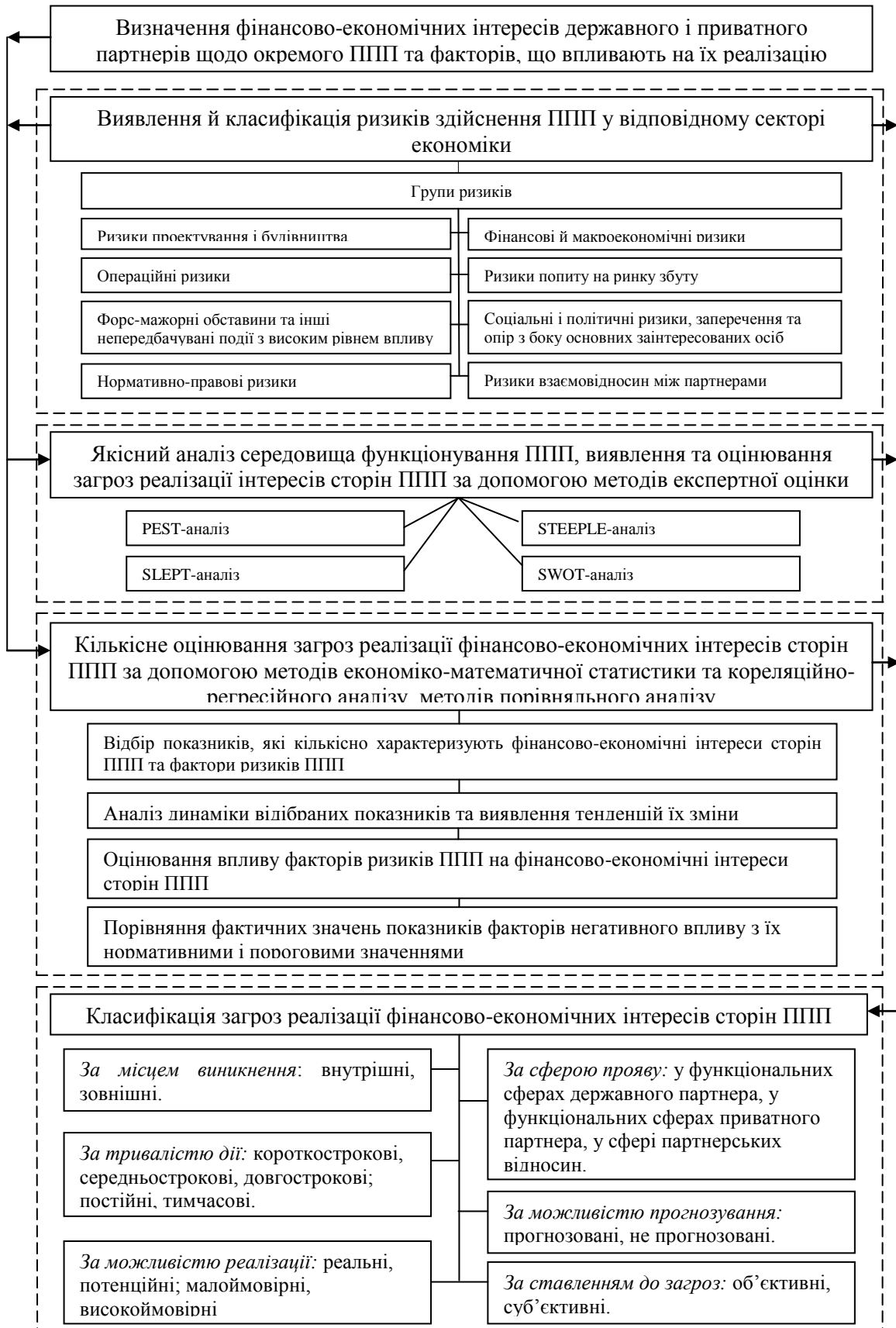

Рис. 3 – Концептуальний підхід до ідентифікації загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП (Розроблено автором)

державного, так і приватного партнерів, застосуванні диференційованого підходу до аналітичного оцінювання рівня ФЕБ окремих ППП, що дозволяє сформулювати підґрунтя для отримання репрезентативних і достовірних оцінок стану і динаміки зміни станів ФЕБ ППП в цілому. Загальну схему методологічного підходу до оцінювання ФЕБ ППП наведено на рис. 4.

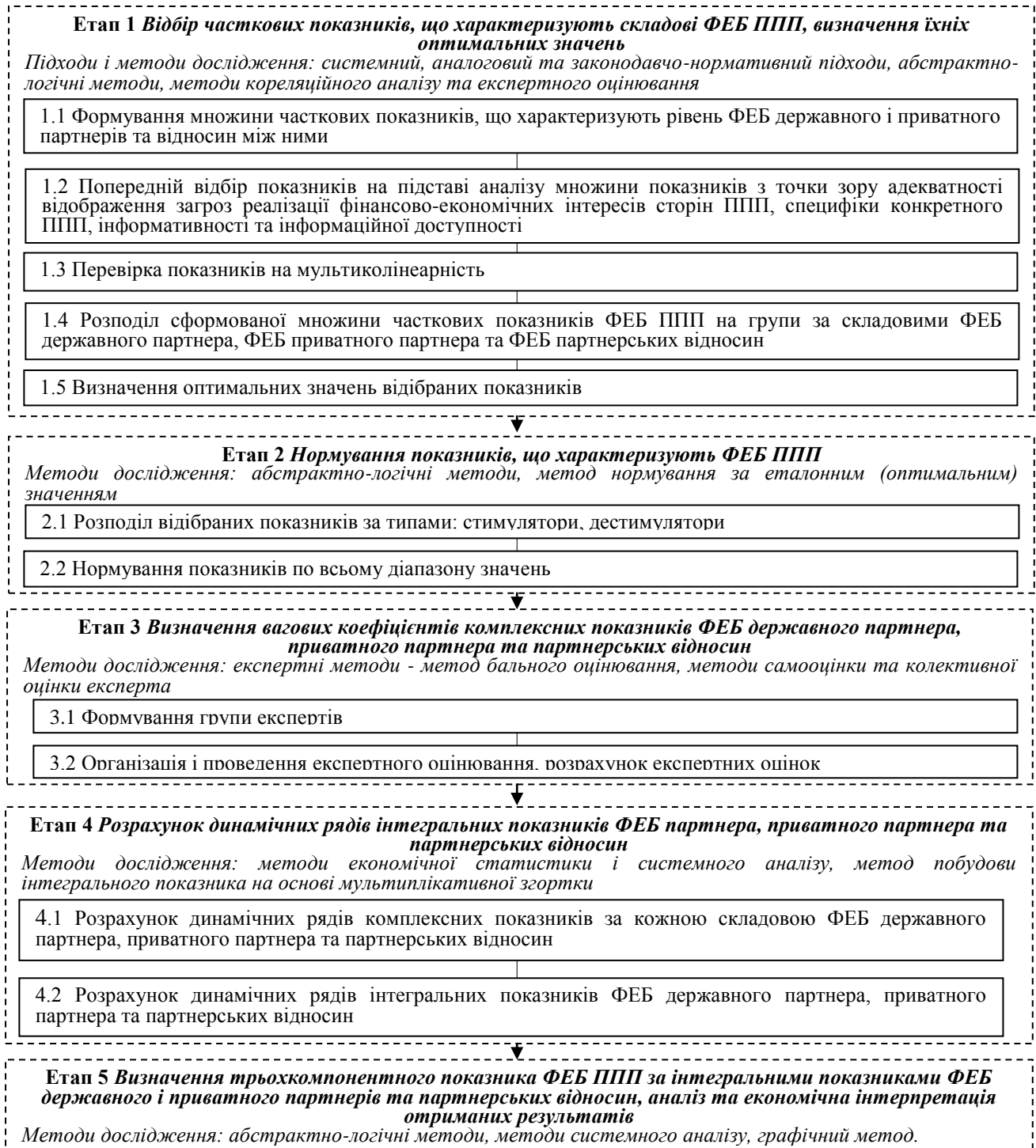

Рис. 4 – Загальна схема методологічного підходу до оцінювання ФЕБ ППП
(Розроблено автором)

Формування системи показників для оцінювання рівня ФЕБ ППП здійснюється за принципами системності, комплексності, репрезентативності, однозначності, достовірності, інформаційної доступності, динамічності.

Для оцінювання рівня ФЕБ ППП запропоновано відповідний трьохкомпонентний показник, який визначається на основі інтегральних показників ФЕБ державного партнера (I_{PU}), ФЕБ приватного партнера (I_{PR}) та ФЕБ партнерських відносин (I_{PA}) за моделлю:

$$S_{PPP} = S_{PU}(I_{PU}); S_{PR}(I_{PR}); S_{PA}(I_{PA}) \quad (1)$$

Функція $S(I)$ визначається таким чином:

$$S(I) = \begin{cases} 1, & \text{при } 0 \leq I < 0,2 \\ 2, & \text{при } 0,2 \leq I < 0,4 \\ 3, & \text{при } 0,4 \leq I < 0,6 \\ 4, & \text{при } 0,6 \leq I < 0,8 \\ 5, & \text{при } 0,8 \leq I \leq 1,0 \end{cases} \quad (2)$$

Відповідність значень функцій $S(I)$ рівням ФЕБ наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Відповідність значень функцій $S(I)$ рівням ФЕБ

Значення функцій $S(I)$	1	2	3	4	5
Рівень ФЕБ	Критичний	Кризовий	Передкризовий	Задовільний	Нормальний

Примітка: побудовано автором

Загальний рівень ФЕБ ППП на певний момент часу t визначається згідно із законом найменших.

Інтегральні показники ФЕБ державного партнера, приватного партнера та партнерських відносин будуються на основі мультиплікативної згортки значень комплексних показників складових ФЕБ із урахуванням значущості їх впливу, яка визначається шляхом експертного оцінювання. Комплексні показники складових ФЕБ партнерів та партнерських відносин розраховуються як середнє геометричне нормованих значень часткових показників.

У третьому розділі «Аналіз стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП на прикладі дорожньо-транспортної інфраструктури України» проаналізовано передумови імплементації європейського досвіду здійснення ППП на прикладі ДТІ України; ідентифіковано фінансово-економічні інтереси сторін ППП на прикладі ДТІ та загрози їхньої реалізації; здійснено комплексну оцінку системи ФЕБ ППП на прикладі реалізації проектів ДТІ.

Установлено, що ДТІ відіграє важливу роль у вирішенні актуальних проблем сучасності, зокрема є вагомим фактором створення інтегрованої транспортної системи світу, розвитку інтелектуальних транспортних систем, підвищення конкурентоспроможності національних економік та мобільності робочої сили, розвитку міжнародних та міжрегіональних виробничих зв'язків, прискорення процесів економічної інтеграції та інклюзивного соціально-економічного розвитку країн. Тому залучення інвестицій у модернізацію ДТІ на засадах партнерства між державою та приватним сектором є однією з основних тенденцій сучасного світового господарства.

Станом на початок 2018 р. мережа автомобільних доріг України має довжину 163,1 тис. км, у тому числі доріг із твердим покриттям - 159,6 тис. км., але транспортно-експлуатаційні характеристики доріг не відповідають сучасним

європейським стандартам. Тому модернізацію ДТІ визнано важливою компонентою стратегії європейської інтеграції України.

Аналіз розвитку дорожнього господарства в Україні показав, що однією з основних причин критичного стану ДТІ є недостатнє фінансове забезпечення потреб галузі. Установлено, що протягом 2011-2017 рр. видатки зведеного бюджету України на ремонт і розбудову дорожньої мережі не перевищували 1,4% до ВВП – це майже втричі менше світової практики 4% до ВВП. У зв'язку із застосуванням Урядом програм фіскальної консолідації, затверджений план по видаткам зведеного бюджету України на фінансування дорожнього господарства з року в рік не виконувався і, як наслідок, не виконувались планові показники дорожніх робіт. Через хронічне недофінансування галузі майже 90% автомобільних доріг загального користування не ремонтували понад 30 років.

Установлено, що можливості розширення фіскального простору здійснення інвестицій у модернізацію ДТІ України за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій наразі є обмеженими через високі боргові ризики держави, відповідно, для досягнення мети приведення вітчизняних доріг до загальноєвропейських стандартів украї важливо залучити інвестиції приватного сектора на засадах ППП.

Аналіз розвитку ППП в Україні виявив відсутність досвіду успішної реалізації проектів ППП щодо об'єктів ДТІ, тому особливої актуальності набуває питання імплементації у господарську практику зарубіжного досвіду здійснення ППП у цій сфері. Ураховуючи євроінтеграційний вектор розвитку транспортної системи України, передбачену Угодою про асоціацію між Україною та ЄС можливість отримання технічної допомоги ЄС у сфері ППП і великий досвід реалізації країнами Європи проектів ДТІ на засадах ППП, розвиток ППП у дорожньому господарстві України має ґрунтуватися на європейському досвіді, адаптованому до національних умов.

Однією з ключових умов успішної імплементації зарубіжних механізмів ППП є створення відповідного інституційного середовища. На підставі інституціонального аналізу розвитку ППП в Україні встановлено, що на сьогодні створено докладну нормативно-правову базу здійснення ППП у ДТІ, проте програмно-цільові настанови та інтереси держави щодо розвитку ППП у цій сфері чітко не визначено і законодавчо не закріплено, немає також єдиного документа макроекономічного планування, у якому б було системно представлено економічні, правові та організаційні засади здійснення проектів ППП щодо об'єктів ДТІ. Несформованість таких складових інституційного середовища підвищує рівень невизначеності стратегічних рішень сторін ППП та знижує ефективність діяльності партнерів щодо забезпечення нейтралізації загроз реалізації їх фінансово-економічних інтересів.

На прикладі реалізації проектів ДТІ апробовано розроблені науково-методологічні положення щодо ідентифікації фінансово-економічних інтересів сторін ППП та загроз їх реалізації. Визначені основні фінансово-економічні інтереси сторін ППП щодо проектів ДТІ в Україні й загрози їх реалізації, а також науково-методологічне їх обґрунтування представлено на рис. 5.

Теоретико-методологічна та інформаційно-фактологічна база дослідження

- теоретичні розробки та концептуальні засади реалізації проектів дорожньо-транспортної інфраструктури на засадах ППП;
- нормативно-правові акти України, у яких представлено економічні, правові та організаційні засади здійснення ППП у дорожньому господарстві: Національна транспортна стратегія України на період до 2030 р., Стратегічний план розвитку автомобільного транспорту та дорожнього господарства на період до 2020 р., Стратегія реформування та розвитку дорожньої галузі України, Державна цільова економічна програма розвитку автомобільних доріг загального користування державного значення на 2018-2022 рр., Закон України «Про державно-приватне партнерство», Закон України «Про концесії», Закон України «Про автомобільні дороги», Закон України «Про джерела фінансування дорожнього господарства України», Закон України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг», Концепція розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013-2018 рр. та ін.
- аналітичні огляди та проектна документація реалізації на засадах ППП 22 проектів дорожньо-транспортної інфраструктури у країнах Європи;
- конкурсні пропозиції Міністерства інфраструктури України щодо здійснення ППП у дорожньому господарстві;
- статистична інформація щодо стану і тенденцій розвитку світової економіки, національної економіки, регіонів та дорожнього господарства України.

Методи дослідження:
методи контент-аналізу,
економіко-
статистичного аналізу,
кореляційного аналізу,
SLEPT-аналізу,
системного аналізу,
групування, абстрактно-
логічного узагальнення

Основні фінансово-економічні інтереси сторін ППП щодо реалізації проектів дорожньо-транспортної інфраструктури в Україні

Інтереси державного партнера:

- модернізація та розвиток на інноваційній основі автомобільних доріг загального користування, забезпечення їх доступності та безпечності для всіх користувачів;
- удосконалення механізму фінансування дорожньої галузі шляхом підвищення ефективності використання бюджетних коштів, збільшення бюджетних надходжень (концесійних платежів, плати за проїзд вантажного транспорту вагою понад 12 тонн та ін. платежів до бюджетів);
- залучення інвестицій приватного сектора у будівництво, реконструкцію та капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування;
- створення конкурентного ринку дорожніх робіт;
- передавання частини ризиків реалізації проектів дорожньо-транспортної інфраструктури на управління приватному партнеру.

Інтереси приватного партнера:

- збільшення частки на ринку дорожніх робіт, зростання вартості та прибутковості бізнесу;
- отримання державної фінансової підтримки (прямої фінансової підтримки, кредитування за рахунок державного та місцевого бюджетів, державних гарантій з метою виконання боргових зобов'язань, компенсації частини недоотриманого доходу за концесійним договором тощо);
- підвищення ефективності інвестиційно-інноваційної діяльності;
- передавання частини ризиків реалізації проекту ППП на управління державному партнеру.

Основні загрози реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП щодо реалізації проектів дорожньо-транспортної інфраструктури в Україні

Загрози у функціональних сферах державного партнера:

- втрата країною транзитних переваг, залежність країни від імпорту матеріально-технічних та паливно-енергетичних ресурсів;
- спад виробництва та економічної активності населення;
- застосування у дорожньому господарстві застарілих та екологічно небезпечних технологій, критичний стан основних засобів перевізників;
- монополізація ринку дорожніх робіт державною компанією;
- недосконалість та нестабільність правового регулювання;
- критичний рівень зовнішньої заборгованості держави;
- недосконалість бюджетної системи та міжбюджетного регулювання, низький рівень бюджетно-податкової дисципліни;
- слабкість банківської системи, погіршення умов банківського кредитування, нерозвиненість небанківського фінансового ринку;
- низький рівень інноваційно-інвестиційної активності в країні;
- погіршення демографічної ситуації, зростання рівня бідності та безробіття та ін.

Загрози у функціональних сферах приватного партнера

- погіршення фінансового стану підприємств дорожнього господарства;
- незбалансованість грошових потоків внаслідок неритмічного бюджетного фінансування дорожніх робіт;
- високий рівень зношеності основних засобів;
- зниження якості дорожніх робіт;
- низька якість матеріально-технічних ресурсів, нестабільність їх постачання;
- зниження обсягів інвестицій та ефективності інвестиційної діяльності;
- низький рівень захисту комп'ютерних систем від несанкціонованого доступу;
- недоліки у роботі з топ-менеджментом і персоналом та ін.

Загрози у сфері партнерських відносин

- відсутність досвіду та фахівців з управління проектом ППП;
- порушення державним партнером тендерних процедур, невиконання зобов'язань по контракту, надмірний контроль партнера, неефективне використання державних ресурсів, корупція, переважання у діяльності особистих та корпоративних інтересів;
- невиконання приватним партнером зобов'язань по контракту, нецільове використання коштів, надання недостовірної інформації, фіктивне банкрутство;
- конфлікт інтересів та ін.

Рис. 5 – Науково-методологічне обґрунтування основних фінансово-економічних інтересів сторін ППП щодо проектів ДТІ в Україні та ідентифікації загроз їх реалізації (Розроблено автором)

Для комплексного оцінювання рівня ФЕБ ППП у ДТІ розроблено методичний підхід, який ураховує специфіку здійснення ППП у ДТІ та оцінювання його ФЕБ, що відображається в особливих для таких ППП наборі часткових показників та вагомості комплексних показників ФЕБ державного і приватного партнерів та партнерських відносин; ґрунтується на використанні офіційної звітності, міжнародних індексів і рейтингів, а також відкритих баз даних; створює інформаційне підґрунтя для визначення стратегічних пріоритетів і механізмів захисту партнерами фінансово-економічних інтересів при реалізації проектів ДТІ.

Інтегральний показник ФЕБ державного партнера розраховується:

$$I_{PU} = I_{PUF}^{0,209} \cdot I_{PUV}^{0,079} \cdot I_{PUH}^{0,087} \cdot I_{PUS}^{0,167} \cdot I_{PUFT}^{0,052} \cdot I_{PUME}^{0,067} \cdot I_{PUE}^{0,15} \cdot I_{PUD}^{0,189} \quad (3)$$

де I_{PU} – інтегральний показник ФЕБ державного партнера, I_{PUF} – комплексний показник за фінансовою складовою, I_{PUV} – комплексний показник за виробничою складовою, I_{PUH} – комплексний показник за інвестиційно-інноваційною складовою, I_{PUS} – комплексний показник за соціальною складовою, I_{PUFT} – комплексний показник за зовнішньоекономічною складовою, I_{PUME} – комплексний показник за макроекономічною складовою, I_{PUE} – комплексний показник за енергетичною складовою, I_{PUD} – комплексний показник за демографічною складовою.

Інтегральний показник ФЕБ приватного партнера розраховується:

$$I_{PR} = I_{PRF}^{0,243} \cdot I_{PRTT}^{0,205} \cdot I_{PRIP}^{0,19} \cdot I_{PRL}^{0,064} \cdot I_{PRP}^{0,088} \cdot I_{PRI}^{0,124} \cdot I_{PREC}^{0,086} \quad (4)$$

де I_{PR} – інтегральний показник ФЕБ державного партнера, I_{PRF} – комплексний показник за фінансовою складовою, I_{PRTT} – комплексний показник за техніко-технологічною складовою, I_{PRIP} – комплексний показник за інтелектуально-кадровою складовою, I_{PRL} – комплексний показник за правовою складовою, I_{PRP} – комплексний показник за силовою складовою, I_{PRI} – комплексний показник за інформаційною складовою, I_{PREC} – комплексний показник за екологічною складовою.

Інтегральний показник ФЕБ партнерських відносин розраховується:

$$I_{PA} = I_{PAD}^{0,25} \cdot I_{PAB}^{0,25} \cdot I_{PAR}^{0,25} \cdot I_{PAL}^{0,25} \quad (5)$$

де I_{PA} – інтегральний показник ФЕБ партнерських відносин, I_{PAD} – комплексний показник за складовою розпорядження державним партнером публічними фінансами, I_{PAB} – комплексний показник за складовою поведінка державного партнера при виконання владних повноважень, I_{PAR} – комплексний показник за складовою надійність приватного партнера щодо виконання фінансових зобов'язань, I_{PAL} – комплексний показник за складовою здатність приватного партнера відповідати нормам і правилам.

На основі зазначених інтегральних показників ФЕБ державного партнера, приватного партнера та партнерських відносин за формулами (1) і (2) будується трьохкомпонентний показник ФЕБ ППП при реалізації проектів ДТІ.

Апробацію методичного підходу до оцінювання ФЕБ ППП при реалізації проектів ДТІ здійснено на прикладі п'яти підприємств (ПАТ «Броварське шляхобудівельне управління № 50», ПАТ «Львівське спеціалізоване будівельно-монтажне управління № 1», ПАТ «Одестрансбуд», ПАТ «Рівнеавтошляхбуд», ПАТ «Шляхове ремонтно-будівельне управління № 33»), які виконують дорожні роботи у регіонах України, визнаних пріоритетними для розвитку ППП у дорожній галузі в Стратегії реформування та розвитку дорожньої галузі України та Державній цільовій економічній програмі розвитку автомобільних доріг

загального користування державного значення на 2018-2022 роки. Протягом усього періоду, що аналізувався, акції обраних товариств знаходились у власності фізичних осіб та юридичних осіб недержавної власності, товариства виконували дорожні роботи та оприлюднювали відомості щодо своєї фінансово-господарської діяльності згідно із вимогами чинного законодавства.

На підставі проведених розрахунків встановлено, що протягом 2012-2017 рр. інтегральний показник ФЕБ державного партнера перебував у діапазоні, що відповідає передкризовому стану. Найменш захищеними фінансово-економічними інтересами державного партнера були в 2015 р., а найбільш захищеними – у 2012 р. Водночас інтегральні показники ФЕБ більшості з досліджуваних приватних партнерів відповідали задовільному стану. Найменш захищеними фінансово-економічними інтересами приватних партнерів були в 2014-2015 рр. Для всіх п'яти досліджуваних ППП характерний вищий рівень ФЕБ приватного партнера відносно рівня ФЕБ державного партнера. Проте передкризовий стан ФЕБ державного партнера зумовив передкризовий стан ФЕБ ППП загалом (табл. 2).

Таблиця 2

Визначення рівня ФЕБ ППП

Показник	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ППП «Держава – ПАТ «Броварське ШРБУ № 50»						
Трьохкомпонентний показник	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)
Рівень ФЕБ ППП	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий
ППП «Держава – ПАТ «Львівське СБМУ № 1»»						
Трьохкомпонентний показник	(3; 4; 4)	(3; 4; 3)	(3; 3; 3)	(3; 3; 3)	(3; 4; 3)	(3; 4; 3)
Рівень ФЕБ ППП	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий
ППП «Держава – ПАТ «Одестрансбуд»»						
Трьохкомпонентний показник	(3; 4; 4)	(3; 5; 4)	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)	(3; 4; 4)
Рівень ФЕБ ППП	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий
ППП «Держава – ПАТ «Рівнеавтошляхбуд»»						
Трьохкомпонентний показник	(3; 4; 3)	(3; 4; 3)	(3; 4; 3)	(3; 4; 3)	(3; 5; 3)	(3; 5; 3)
Рівень ФЕБ ППП	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий
ППП «Держава – ПАТ «ШРБУ № 33»»						
Трьохкомпонентний показник	(3; 4; 3)	(3; 4; 3)	(3; 3; 3)	(3; 3; 3)	(3; 4; 3)	(3; 5; 3)
Рівень ФЕБ ППП	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий	Перед-кризовий

Визначено, що для підвищення рівня ФЕБ усіх досліджуваних ППП пріоритетними є заходи щодо покращення стану ФЕБ державного партнера; для поліпшення стану ФЕБ ППП «Держава – ПАТ «Львівське СБМУ № 1»», ППП

«Держава – ПАТ «Рівнеавтошляхбуд»» та ППП «Держава – ПАТ «ШРБУ № 33»» необхідно також запровадити заходи щодо підвищення рівня ФЕБ партнерських відносин. На підставі аналізу динаміки комплексних показників за складовими ФЕБ сторін досліджуваних ППП та партнерських відносин між ними для кожного окремого ППП встановлено функціональні сфери, у яких інтереси партнерів найменш захищені, що є інформаційним підґрунтям для визначення стратегічних пріоритетів і механізмів забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП при реалізації проектів ДТІ. Для підвищення рівня об'єктивності стратегічного аналізу й оцінювання рівня ФЕБ ППП з огляду на нестійку динаміку оціночних показників необхідно забезпечити постійний моніторинг загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП.

У четвертому розділі «Моделювання сценаріїв забезпечення ФЕБ ППП на прикладі проектів дорожньо-транспортної інфраструктури» здійснено перспективну оцінку стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП при реалізації проектів ДТІ; розроблено сценарії забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП; здійснено моделювання взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП.

Формування стратегічних напрямків забезпечення ФЕБ ППП здійснюється з урахуванням перспективних оцінок стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які отримуються на основі трендів та змін динамічних рядів інтегральних показників за компонентами ФЕБ ППП та динамічних рядів комплексних показників за складовими інтегральних компонент. У роботі на прикладі п'яти ППП щодо об'єктів ДТІ побудовано моделі трендів для інтегральних і комплексних показників ФЕБ сторін ППП та відносин між ними, аналіз параметрів яких установив функціональні сфери діяльності партнерів, за якими існує велика визначеність процесу зниження рівня ФЕБ.

Обґрунтування різних варіантів застосування механізмів, які погашають або знижують негативні впливи на фінансово-економічні інтереси сторін ППП, потребує багатоваріантного ситуаційного розгляду системи ФЕБ ППП, що здійснюється за допомогою сценарного моделювання. На прикладі ППП «Держава – ПАТ «ШРБУ № 33»» побудовано сценарії забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, виходячи з таких припущень: можливості здійснювати вплив на окремі складові ФЕБ державного партнера, ФЕБ приватного партнера та ФЕБ партнерських відносин обмежень не мають; структура угоди (контракту) про ППП є практично незмінною; зміни інтегральних і комплексних показників ФЕБ державного партнера, ФЕБ приватних партнерів та ФЕБ партнерських відносин між ними відбуваються в межах встановленого тренду. Розроблено моделі елементарних і комбінованих сценаріїв, на підставі яких змодельовано сценарії забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП у двох варіантах: помірному й оптимістичному. Параметрами сценаріїв є інтегральні та комплексні показники ФЕБ ППП. Порівняння ефективності сценаріїв здійснено на основі побудованої моделі базового сценарію, у якому усі параметри зафіксовано на рівні останнього року спостереження.

Установлено, що підвищити рівень ФЕБ державного партнера з передкризового до задовільного можливо шляхом реалізації помірному сценарію, який передбачає здійснення помірному управлінського впливу на всі параметри фінансово-економічної безпеки державного партнера з метою приведення їх до кращих рівнів, які спостерігалися у ретроспективному періоді, та комбінованого сценарію (оптимістичного), що передбачає одночасне використання різних інструментів забезпечення безпеки у фінансовій, виробничій та інноваційно-інвестиційній сфері з метою приведення параметрів, що їх характеризують, до значень 0,6. Для збереження нормального рівня ФЕБ приватного партнера (ПАТ «ШРБУ № 33») достатньою є реалізація помірному сценарію, у якому параметри ФЕБ відповідають кращим рівням, які спостерігались у ретроспективному періоді. Підвищити рівень ФЕБ партнерських відносин з передкризового до задовільного можливо шляхом реалізації елементарного сценарію, який передбачає здійснення односпрямованого впливу на параметр «поведінка державного партнера при виконанні владних повноважень» з метою приведення його значення до рівня 0,6, а також всіх можливих комбінованих сценаріїв, найбільш ефективним з яких буде сценарій одночасного впливу на всі параметри (приведення параметрів, що характеризують державного партнера, до рівня 0,6, а параметрів, що характеризують приватного партнера, до рівня 0,8).

На підставі вивчення міжнародного досвіду здійснення угод ППП установлено, що при взаємодії державного і приватного партнерів часто виникають проблеми, пов'язані з моральним ризиком, асиметрією інформації та опортуністичною поведінкою. Ігнорування морального ризику й опортуністичних мотивацій при визначенні структури контракту підвищує стимули до порушення партнерами умов угоди, застосування дій з максимізації власної корисності на шкоду іншим партнерам, використання владних відносин у якості гарантій виконання угоди та ін., що є джерелами загрози конфлікту інтересів сторін ППП. Для визначення механізмів захисту інтересів партнерів на основі врахування ймовірності опортуністичної поведінки розроблено ігрову модель морального ризику угоди (контракту) ППП, що включає параметри ФЕБ партнерських відносин (розпорядження державним партнером публічними фінансами, поведінка державного партнера при виконанні владних повноважень, надійність приватного партнера щодо виконання фінансових зобов'язань, здатність приватного партнера відповідати нормам і правилам), які дають змогу врахувати інституціональні й поведінкові особливості здійснення ППП. У формалізованому вигляді модель визначає виграші учасників:

$$\Pi = p_1 \left[d - w(x) \cdot \gamma(I_{PAR}, I_{PAL}) \right] - w(x) \cdot (1 - p_a) \quad (10)$$

$$U = p_a \cdot w(x) \cdot \beta(I_{PAD}, I_{PAB}) - c(a) \quad (11)$$

де Π – виграш державного партнера (принципала); p_a – вірогідність реалізації приватним партнером (агентом) дії, зусиль a ($a=0$ за низького рівня зусиль, $a=1$ за високого рівня зусиль), які не спостерігаються і не верифікуються; d – дохід від проекту ППП; $w(x)$ – винагорода, яку платить державний партнер приватному партнеру, якщо спостерігається результат x ; $c(a)$ – витрати зусиль; I_{PAR} , I_{PAL} , I_{PAD} , I_{PAB} – комплексні показники складових ФЕБ партнерських відносин, відповідно – надійність приватного партнера щодо виконання фінансових зобов'язань, здатність приватного партнера відповідати нормам і правилам, розпорядження

державним партнером публічними фінансами, поведінка державного партнера при виконання владних повноважень.

Запропонована модель створює інформаційне підґрунтя для визначення параметрів ФЕБ ППП при моделюванні сценаріїв її забезпечення та обґрунтованого вибору заходів, які в умовах неповноти контрактів ППП стимулюють приватного партнера обрати бажану для державного партнера дію та докласти високого рівня зусиль для її здійснення.

На підставі інституційного аналізу зарубіжного й вітчизняного досвіду у сфері ППП розроблено концептуальну модель взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП (рис. 6), де встановлено послідовність та зміст етапів здійснення ППП, відповідно до яких визначено основні завдання суб'єктів ФЕБ ППП, та обґрунтовано необхідність створення координаційного механізму забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, до складу якого включено робочу групу з питань ФЕБ ППП, склад якої формується із спеціалістів структурних підрозділів, відповідальних за безпеку державного і приватного партнерів, механізми розв'язання конфліктів, спільні заходи (дії) партнерів щодо захисту фінансово-економічних інтересів, систему моніторингу загроз реалізації інтересів сторін ППП.

У п'ятому розділі «Формування та реалізація стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП на прикладі ДТІ України» здійснено обґрунтування та вибір стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП; розроблено організаційно-економічне забезпечення реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП; оцінено ефективність реалізації стратегії захисту інтересів сторін ППП.

Доведено, що забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП має здійснюватись на основі концепції стратегічного управління, яка сприяє формуванню стратегічного мислення, заснованого на тріаді «ціль – засіб – спосіб». Стратегію захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП визначено як узагальнену модель довгострокового курсу здійснення конкретних заходів щодо захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, узгоджених за цілями і пріоритетними напрямками забезпечення такого захисту. Розроблено концептуальну модель стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП та запропоновано організаційний підхід до її формування й реалізації, що передбачає таку послідовність етапів: визначення фінансово-економічних інтересів державного / приватного партнера щодо здійснення ППП → ідентифікація загроз фінансово-економічним інтересам державного / приватного партнера у здійсненні ППП → визначення цілей стратегії → оцінка рівня ФЕБ ППП за інтегральними компонентами (ФЕБ державного партнера, ФЕБ приватного партнера, ФЕБ партнерських відносин) → розробка заходів, спрямованих на досягнення цілей захисту індивідуальних та спільних фінансово-економічних інтересів партнерів → оцінка ризиків реалізації цілей та уточнення стратегії → розробка організаційно-економічного механізму реалізації заходів, спрямованих на досягнення цілей захисту фінансово-економічних інтересів партнерів → реалізація заходів,

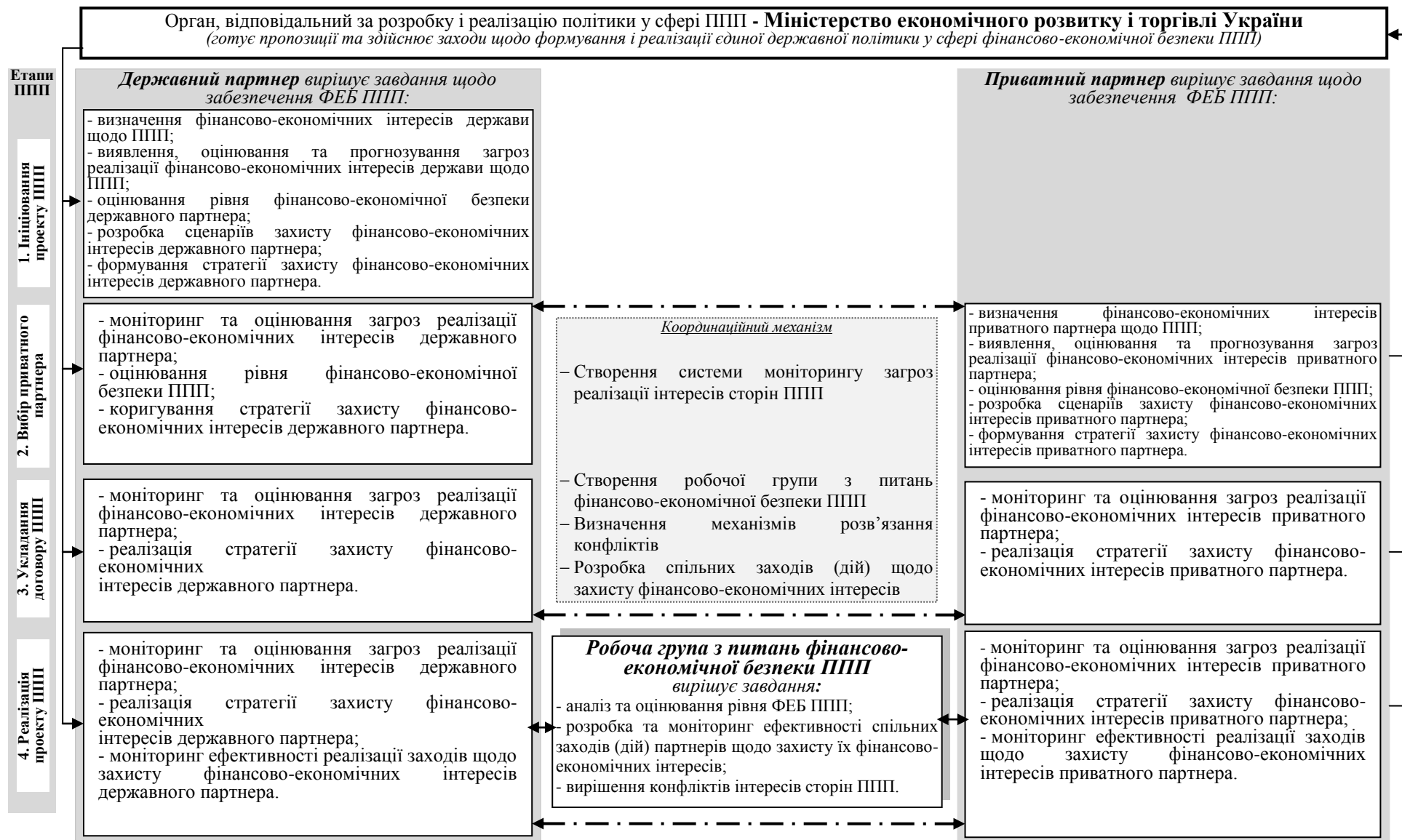

Рис. 6 – Концептуальна модель взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП (Розроблено автором)

Примітка: ← · - - - · - - - · → Обмін інформацією про фінансово-економічний стан та діяльність у сфері ППП

спрямованих на досягнення цілей захисту фінансово-економічних інтересів партнерів → оцінка стратегії.

З урахуванням отриманих у дисертації результатів аналізу, оцінювання, прогнозування та моделювання рівня фінансово-економічної безпеки ППП у дорожньо-транспортній інфраструктурі на прикладі ППП «Держава – ПАТ «ШРБУ № 33»» обґрунтовано стратегічні напрями забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП: для державного партнера – це створення ефективної системи ФЕБ ППП, яка має забезпечити адекватне і гнучке реагування на загрози, раціонально використовуючи можливості й ресурси державного й приватного партнерів; формування сприятливого інвестиційного клімату та умов прискореного інноваційного розвитку дорожнього господарства України; дотримання бюджетно-податкової дисципліни в довгостроковій перспективі, підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні фінансами державного партнера; забезпечення нової якості державного управління ремонтно-будівельними роботами; для приватного партнера – це вдосконалення системи ФЕБ підприємства відповідно до нових функцій, пов'язаних з налагодженням співробітництва з державним партнером у сфері забезпечення фінансово-економічної безпеки ППП; забезпечення належного рівня фінансово-економічної ефективності фінансово-господарської діяльності; підвищення рівня інноваційно-інвестиційної активності та ефективності інвестицій; забезпечення високого рівня правової, силової та інформаційної безпеки.

Розроблено стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП «Держава – ПАТ «ШРБУ № 33»», які узгоджено за цілями, завданнями й пріоритетними напрямками забезпечення такого захисту. Оцінювання стратегій здійснено за критеріями: узгодженість з умовами середовища функціонування ППП; наукова обґрунтованість; узгодженість за рівнями ієрархії; структурна відповідність; прийнятність для партнерів та інших стейкхолдерів проекту ППП; практична реалізованість; економічна ефективність реалізації стратегії. Оцінювання економічної ефективності реалізації стратегії захисту інтересів сторін ППП запропоновано здійснювати методом відстаней за критерієм відповідності фактичних значень інтегральних і комплексних показників ФЕБ ППП та параметрів обраного сценарію забезпечення ФЕБ ППП за допомогою методу відстаней.

Процес реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП потребує відповідної організаційної підтримки, що здійснюється шляхом упровадження відповідних організаційних заходів, які передбачають комплекс дій, спрямованих на реформування організаційної структури управління, установлення порядку та умов функціонування певних підрозділів партнерів, формування постійних та тимчасових взаємовідносин підрозділів державного і приватного партнерів, а також відносин із зовнішніми структурами.

Доведено, що на сучасному етапі розвитку ППП в Україні під час вибору структури організації управління ФЕБ сторін ППП пріоритет має надаватися матричній структурі, обґрунтовано доцільність передання в аутсорсинг аналітичних функцій забезпечення ФЕБ ППП.

Визначено організаційні заходи забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які є типовими для державного й приватного партнерів. Розроблено організаційний підхід до побудови систем моніторингу загроз фінансово-економічним інтересам сторін ППП на основі забезпечення сумісності різнорівневих моніторингових систем партнерів, що сприятиме узгодженню рішень та координації дій партнерів щодо використання комплементарних захисних механізмів.

Систематизовано економічні заходи забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які доповнено групою економічних заходів, що реалізуються державним партнером з метою підтримки належного рівня ФЕБ приватного партнера: установлення економічно обґрунтованих цін і тарифів у сфері застосування ППП; надання приватному партнеру прямої бюджетної підтримки; надання податкового кредиту та податкових канікул; застосування механізмів гарантування (надання гарантій за запозиченнями приватного партнера, відшкодування збитків приватному партнеру внаслідок невідповідності попиту запланованим показникам, невиконання державним партнером зобов'язань за угодою, неадекватного тарифного регулювання, істотного коливання курсу національної валюти, зростання інфляції, відсоткових ставок по кредитах та ін.), запровадження моніторингу фінансової стійкості проекту ППП на стадії його реалізації, зокрема стану фінансового управління платежами, прийнятими зобов'язаннями, потенційними майбутніми зобов'язаннями, достатністю джерел фінансування та ін.

ВИСНОВКИ

1. Систематизація та узагальнення існуючих підходів до визначення поняття «ППП» показали відсутність єдиного погляду на трактування сутності ППП як економічної категорії. Вивчення генезису та еволюції партнерських відносин між державою і приватним сектором дозволило уточнити сутнісні ознаки поняття ППП та визначити його як співробітництво публічної влади та приватного сектора з метою реалізації суспільно значимих проектів у широкому спектрі видів економічної діяльності, що здійснюється на основі врахування інтересів усіх зацікавлених осіб та розподілу ризиків між партнерами відповідно до їхньої компетентності. Дослідження передумов розвитку ППП виявило основні протиріччя в русі соціально-економічної системи, формою розв'язання яких виступають механізми ППП, а саме: між необхідністю модернізації існуючих і створення нових інфраструктурних об'єктів та обмеженістю фіскального простору здійснення державних інвестицій; між швидкою трансформацією економічної функції держави та повільним формуванням компетентностей державного сектора у сфері сучасного корпоративного управління; між незадоволеною потребою населення в якісних суспільних послугах та пасивним ставленням державного сектора до підвищення стандартів якості через монопольне положення на ринку суспільних послуг. Виявлені протиріччя є джерелом низки загроз існуванню соціально-економічної системи та її складових, можливість їх вирішення за допомогою ППП засвідчує його роль і значення в забезпеченні економічної безпеки держави, територіальної громади, суб'єктів господарювання.

2. Установлено домінування нестабільних тенденцій розвитку ППП у різних регіонах та країнах світу. Характерною стійкою тенденцією ППП у глобальному масштабі є розширення сфери застосування ППП за збереження провідної ролі ДТІ,

що зумовлено потребою створення належних умов економічного зростання та поглиблення інтеграції країн. Доведено, що в країнах з низьким і середнім рівнями доходу, до яких належить Україна, на ділову активність у сфері ППП деструктивно впливають кризові явища у фінансово-економічній сфері. Імплементация кращого світового досвіду здійснення ППП вимагає його адаптації до національних умов, які формуються під дією факторів, що позитивно та/або негативно впливають на реалізацію фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які, у свою чергу, є рушійним мотивом до дій у сфері ППП.

3. На підставі аналізу та узагальнення наукових досліджень і законодавства України у сфері економічної безпеки, а також з урахуванням міжнародного та вітчизняного досвіду здійснення ППП, уточнено поняття фінансово-економічних інтересів сторін ППП за рахунок його трактування як сукупності об'єктивних фінансово-економічних потреб і переваг сторін ППП, задоволення і одержання яких забезпечує ефективне функціонування і сталий розвиток ППП. Установлено, що сторони ППП мають природно різні фінансово-економічні інтереси, які через постійні зміни середовища функціонування ППП є мобільними та поліваріативними. Неузгодженість фінансово-економічних інтересів партнерів може спричинити конфлікт і унеможливити ініціювання угод про ППП, або загальмувати хід її виконання, або стати причиною розірвання. Ґрунтуючись на аналізі та систематизації положень Угоди про асоціацію між Україною та країнами ЄС, доведено, що активізація та прискорення євроінтеграційних процесів України вплине на фінансово-економічні інтереси сторін ППП, створюючи додаткові можливості й загрози їх реалізації. Максимально використати переваги Угоди для розвитку ППП в Україні можна за умови створення ефективної системи ФЕБ ППП.

4. Проведений аналіз, систематизація та узагальнення існуючих теорій і підходів у сфері ФЕБ дозволили констатувати недостатній рівень теоретико-методологічного базису забезпечення ФЕБ ППП. Доведено, що для сучасної науки поняття «ФЕБ ППП» є новим і складним, оскільки відсутня єдина система наукових поглядів та методології дослідження ФЕБ сторін ППП – держави, територіальної громади, суб'єктів господарювання. За результатами дослідження ФЕБ ППП визначено як стан захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП від негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз середовища функціонування ППП, а також доведено необхідність застосування синергетичної парадигми її дослідження. Розроблена концепція забезпечення ФЕБ ППП містить сукупність науково обґрунтованих положень (поглядів, принципів, цілей, способів) щодо ідентифікації та визначення пріоритетності фінансово-економічних інтересів сторін ППП, які потребують захисту; виявлення, оцінювання та прогнозування загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП; комплексного оцінювання рівня ФЕБ ППП та розробки сценаріїв її забезпечення; моделювання поведінки сторін ППП у забезпеченні ФЕБ ППП; формування стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП та забезпечення ефективної нейтралізації загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП.

5. На основі систематизації підходів до оцінки ФЕБ держави, територіальної громади та суб'єктів господарювання доведено необхідність розробки єдиного концептуального підходу та методології оцінювання рівня ФЕБ ППП на основі оцінок ФЕБ державного партнера (держави або територіальної громади) і приватного

партнера (підприємства) із урахуванням специфіки загроз, що продукуються у сфері партнерських відносин.

6. На підставі критичного аналізу наукової літератури та з використанням абстрактно-логічного методу визначено поняття загрози фінансово-економічним інтересам сторін як дії, умови та фактори, що ускладнюють або унеможливають узгодження та реалізацію фінансово-економічних інтересів партнерів. За результатами опрацювання наукової літератури, нормативно-правової бази та досвіду здійснення ППП удосконалено класифікацію ризиків ППП шляхом доповнення групою ризиків взаємовідносин між партнерами, реалізація яких може спричинити конфлікт інтересів партнерів і призвести до розірвання угоди про ППП. Ґрунтуючись на синергетичній парадигмі дослідження на підставі класифікації ризиків ППП виявлено загрози фінансово-економічним інтересам сторін ППП та удосконалено їх класифікацію, у якій, на відміну від існуючих, за класифікаційною ознакою «сфера прояву» виділено класи загроз: загрози, що проявляються у функціональних сферах державного партнера; загрози, що проявляються у функціональних сферах приватного партнера; загрози, що проявляються у сфері партнерських відносин.

7. Розроблено методологічний підхід до оцінки рівня ФЕБ ППП з урахуванням специфіки здійснення ППП, що дозволяє комплексно врахувати вплив станів ФЕБ державного партнера, ФЕБ приватного партнера та ФЕБ партнерських відносин на загальний рівень ФЕБ ППП та оцінити в статичній і динамічній рівень захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП у різних сферах їх функціональної діяльності.

8. Стан, у якому знаходиться дорожнє господарство України, оцінюється як кризовий. Основними причинами незадовільного функціонування цієї галузі економіки є обмежене та неритмічне бюджетне фінансування потреб галузі; недостатність темпів та обсягів відновлення існуючої та розбудови нової ДТІ для подолання викликів, що продукуються процесами глобалізації та європейської інтеграції; монополізація ринку робіт з експлуатаційного утримання доріг державною компанією, яка тривалий час демонструє неефективність фінансово-господарської діяльності; застаріла модель системи управління галуззю тощо. Одним із шляхів покращення цієї ситуації є залучення ресурсів і компетенцій приватного сектора на засадах ППП. Ураховуючи євроінтеграційний вектор розвитку транспортної системи України і передбачену Угодою про асоціацію між Україною та ЄС можливість отримання технічної допомоги ЄС у сфері ППП, а також високий рівень розвитку ППП у дорожньому господарстві європейських країн, можна констатувати наявність об'єктивних передумов імплементації європейського досвіду здійснення ППП у дорожній галузі України.

9. Завдання впровадження механізмів ППП у ДТІ України актуалізувалось і набуло пріоритетного значення наприкінці 90-х років ХХ ст., але інтереси держави в цій сфері до теперішнього часу чітко не визначено і законодавчо не закріплено. На підставі вивчення доміант відомих теоретичних розробок щодо ідентифікації інтересів сторін ППП та ризиків їх реалізації, аналізу документів макроекономічного планування розвитку транспорту України та його інфраструктури, а також практики реалізації 22 дорожніх проектів ППП у країнах Європи встановлено пріоритетні фінансово-економічні інтереси сторін ППП при здійсненні проектів ДТІ, запропоновано класифікацію ризиків їх реалізації та сформовано перелік потенційних

загроз реалізації фінансово-економічних інтересів сторін ППП з урахуванням галузевої специфіки, які ідентифіковано за місцем виникнення та сферою прояву.

10. За результатами комплексної оцінки ФЕБ п'яти ППП у ДТІ України за 2012-2017 рр. встановлено, що для всіх з них характерним є вищий рівень ФЕБ приватного партнера відносно рівня ФЕБ державного партнера, проте передкризовий стан ФЕБ державного партнера зумовив передкризовий стан ФЕБ ППП загалом. Найменш захищеними фінансово-економічними інтересами державного партнера були в 2015 р., а найбільш захищеними – у 2012 р. Водночас, встановлено, що найменш захищеними фінансово-економічними інтересами приватних партнерів були в 2014-2015 рр.

11. На підставі перспективної оцінки стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін ППП встановлено існування високої визначеності процесу зниження рівня захищеності інтересів державного партнера у фінансовій, виробничій, зовнішньоекономічній, енергетичній та демографічній сферах; високої визначеності процесу зниження рівня захищеності інтересів усіх досліджуваних приватних партнерів у правовій сфері; зниження рівня захищеності інтересів більшості з досліджуваних приватних партнерів у техніко-технологічній, інформаційній та екологічній сферах. Водночас тільки по двом з п'яти досліджуваних підприємств прогнозується зниження рівня захищеності інтересів у фінансовій сфері; високу визначеність процесу зниження рівня захищеності інтересів приватних партнерів через посилення загрози використання державним партнером владних повноважень на користь реалізації власних інтересів та порушення принципу рівності сторін ППП.

12. На прикладі ППП між державою та ПАТ «ШРБУ № 33» побудовано помірний та оптимістичні (елементарні та комплексні) сценарії забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, порівняння яких з базовим сценарієм установило, що підвищити рівень ФЕБ державного партнера з передкризового до задовільного можливо шляхом реалізації помірному сценарію, який передбачає здійснення помірному управлінського впливу на всі параметри ФЕБ державного партнера з метою приведення їх до кращих рівнів, які спостерігалися в ретроспективному періоді, та комбінованого сценарію (оптимістичного), що передбачає одночасне використання різних інструментів забезпечення безпеки у фінансовій, виробничій та інноваційно-інвестиційній сфері для приведення параметрів, що їх характеризують до задовільного рівня. Для збереження нормального рівня ФЕБ приватного партнера (ПАТ «ШРБУ № 33») достатньою є реалізація помірному сценарію. Підвищити рівень ФЕБ партнерських відносин з передкризового до задовільного можливо шляхом реалізації елементарного сценарію, який передбачає здійснення односпрямованого впливу на параметр «поведінка державного партнера при виконанні владних повноважень» з метою приведення його значення до рівня задовільного рівня, а також всіх можливих комбінованих сценаріїв.

13. За результатами інституційного аналізу здійснення ППП запропоновано концептуальну модель взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП, яка ґрунтується на розподілі функцій державного й приватного партнерів на різних етапах здійснення ППП, відповідно до яких визначено основні завдання суб'єктів ФЕБ ППП та обґрунтовано необхідність створення координаційного механізму забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП. Доведено, що характерною рисою угод про ППП є існування високого морального ризику (післяконтрактного опортунізму), запропоновано ігрову модель морального ризику, що включає

параметри ФЕБ партнерських відносин, які дають змогу врахувати інституціональні й поведінкові особливості здійснення ППП. Запропонована модель створює інформаційне підґрунтя для визначення параметрів ФЕБ ППП при моделюванні сценаріїв її забезпечення та обґрунтованого вибору заходів, які в умовах неповноти контрактів ППП стимулюють приватного партнера обрати бажану для державного партнера дію та докласти високого рівня зусиль для її здійснення.

14. Під стратегією захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП запропоновано розуміти узагальнену модель довгострокового курсу здійснення конкретних заходів щодо захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, узгоджених за цілями й пріоритетними напрямками забезпечення такого захисту. Розроблено концептуальну модель стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, яка складається п'яти компонентів: 1) фінансово-економічні інтереси партнерів щодо здійснення ППП; 2) характеристика загроз фінансово-економічним інтересам партнерів у здійсненні ППП; 3) цілі стратегії захисту фінансово-економічних інтересів партнерів щодо здійснення ППП; 4) параметри фінансово-економічної безпеки партнерів; 5) механізм забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів партнерів щодо здійснення ППП. Запропоновано організаційний підхід до формування й реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, який апробовано на прикладі ППП «Держава – ПАТ «ШРБУ № 33»», що дало змогу обґрунтувати стратегічні напрями забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, розробити та узгодити за структурними компонентами стратегії захисту фінансово-економічних інтересів державного та приватного партнерів.

15. Розроблено організаційно-економічне забезпечення реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, що включає заходи щодо організаційної підтримки та економічні заходи. Для забезпечення узгодженості рішень та координації дій партнерів щодо використання комплементарних захисних механізмів запропоновано створення координаційного механізму, до якого включено робочу групу з питань ФЕБ ППП, механізми розв'язання конфліктів, спільні заходи (дії) партнерів щодо захисту фінансово-економічних інтересів та систему моніторингу загроз реалізації інтересів сторін ППП. Розроблено організаційний підхід до побудови відповідної моніторингової системи, який передбачає таку послідовність: постановка мети і завдань системи моніторингу → планування та організація спостереження → збирання, групування й узагальнення інформації → ідентифікація (розпізнавання) загроз, аналіз, оцінювання й прогнозування параметрів, що відображають їх специфіку → інтерпретація результатів, підготовка рекомендацій для ухвалення управлінських рішень щодо захисту інтересів сторін ППП, складання паспортів загроз → контроль результатів дій і формування інформації для подальшого спостереження й використання.

16. Оцінку ефективності реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП запропоновано здійснювати за двома напрямками: 1) оцінка розроблених конкретних стратегічних альтернатив за критеріями узгодженості із середовищем, наукової обґрунтованості, узгодженості по рівням ієрархії, структурної відповідності, прийнятності для партнерів та інших стейкхолдерів проекту ППП, практичної реалізованості, економічної ефективності реалізації; 2) порівняння

результатів реалізації стратегії з фактичним рівнем досягнення цілей за допомогою методу відстаней.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Солодовнік О.О. Фінансово-економічна безпека публічно-приватного партнерства: теорія, методологія, практика: монографія. Харків: Лідер, 2018. 410 с.

2. Солодовнік О.О., Докуніна К.І. Формування економічного механізму енергозбереження на підприємствах комунального господарства на засадах публічно-приватного партнерства: монографія. Харків: «Діса плюс», 2018. 240 с. *(Особистий внесок: визначення сутності і переваг ППП, систематизація міжнародного досвіду здійснення ППП, аналіз передумов та проблем розвитку ППП в Україні).*

3. Солодовнік О.О., Момот Т.В. Виклики та загрози економічній безпеці інноваційних проєктів публічно-приватного партнерства у дорожньому господарстві // Управління інноваційною складовою економічної безпеки: монографія / за ред. О.В. Прокопенко. Суми: ТОВ «Триторія», 2017. С. 286-299. *(Особистий внесок: сегментація факторів, що впливають на інтереси сторін ППП при реалізації проєктів ДТІ, визначення потенційних загроз здійснення проєктів ППП у ДТІ)*

4. Солодовнік О.О. Інституційний підхід до дослідження публічно-приватного партнерства // Трансформаційні процеси в економіці: конкурентоспроможність та інституційна база управління на різних рівнях ієрархії: монографія / за ред. В.С. Ніценка. Одеса: ТОВ «Лерадрук», 2016. С. 95-117.

5. Солодовнік О.О., Момот Т.В. Особливості механізмів реалізації проєктів ППП у різних секторах економіки: міжнародний досвід та вітчизняна практика // Законодавче забезпечення розвитку реального сектору економіки: науково-практичне видання. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2016. Вип. 3. С. 361-389. *(Особистий внесок: наукове обґрунтування принципів здійснення ППП, визначення етапів та специфіки здійснення ППП у різних секторах економіки)*

6. Солодовнік О.О. Проблемні аспекти фінансового забезпечення державно-приватного партнерства // Фінанси підприємств: проблеми теорії та практики: монографія / Н.Е. Аванесова, Т.Є. Андрєєва, О.П. Бутенко та ін. Харків: Видавництво «Лідер», 2014. С. 70-86.

7. Солодовнік О.О. Державно-приватне партнерство у забезпеченні сталого розвитку сільських територій // Агробізнес: проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / за ред. Г.Є. Жуйкова, Я.В. Сухій, В.С. Ніценка. Кн. 2. Одеса: ТОВ «Лерадрук», 2012. С. 502-516.

Статті у наукових фахових виданнях та публікації у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

8. Солодовнік О.О. Розвиток дорожнього господарства України у посткризовому періоді. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 23. С. 55-59.

9. Солодовнік О.О. Ризики стратегічних рішень у сфері фінансово-економічної безпеки публічно-приватного партнерства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 6. С. 240-244.

10. Солодовнік О.О. Комплексне оцінювання реалізації інтересів сторін публічно-приватного партнерства. *Проблеми економіки*. 2017. № 2. С. 132-139.
11. Солодовнік О.О. Оцінювання середовища публічно-приватного партнерства та його впливу на інтереси партнерів. *Бізнес Інформ*. 2017. № 5. С. 45-49.
12. Солодовнік О.О. Моніторинг загроз інтересам сторін публічно-приватного партнерства. *Причорноморські економічні студії*. 2016. № 12-1. С. 74-78.
13. Солодовнік О.О. Ідентифікація змісту загроз реалізації інтересів держави у здійсненні ППП. *Бізнес Інформ*. 2016. № 12. С. 55-59.
14. Солодовнік О.О. Теоретико-методологічні основи дослідження загроз фінансово-економічним інтересам сторін ППП. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 6-1. С. 61-65.
15. Солодовнік О.О. Стратегія захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП: сутність, зміст та порядок формування. *Бізнес Інформ*. 2016. № 11. С. 373-378.
16. Солодовнік О.О. Теоретико-методологічні основи формування системи фінансово-економічних інтересів сторін ППП. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент»*. 2016. Вип. № 16. С. 52-56.
17. Солодовнік О.О. Методичний підхід до оцінки узгодженості фінансово-економічних інтересів сторін ППП. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. - Випуск 16. – 2016. – С. 38-43.
18. Солодовнік О.О. Інтегральна оцінка узгодженості інтересів сторін публічно-приватного партнерства в Україні. *Вісник ХНАУ. Серія «Економічні науки»*. 2016. №1. С. 3-13.
19. Солодовнік О.О. Фінансово-економічні інтереси сторін публічно-приватного партнерства як об'єкт захисту. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 15. С. 46-50.
20. Solodovnik O.O. Financial and Economic Security of the Public-Private Partnership: Theoretical and Methodological Framework. *The Problems of Economy*. 2015. №1. P. 133–138.
21. Солодовнік О.О. Інституційне середовище публічно-приватного партнерства. *Ефективна економіка*. 2014. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3560>.
22. Солодовнік О.О. Передумови формування партнерських відносин держави і бізнесу. *Комунальне господарство міст. Серія: економічні науки*. 2014. Вип. 115. С. 47-51.
23. Солодовнік О.О., Докуніна К.І. Удосконалення механізму фінансування інфраструктурних проектів шляхом випуску інфраструктурних облігацій. *Бізнес Інформ*. 2014. №7. С. 289–293. (Особистий внесок: розробка організаційного підходу до випуску інфраструктурних облігацій для фінансування проектів ППП)
24. Солодовнік О. О. Інтереси та переваги сторін державно-приватного партнерства. *Бізнес Інформ*. 2014. №6. С. 38–42.
25. Солодовнік О.О. Джерела фінансування проектів державно-приватного партнерства. *Держава та регіони*. 2012. № 3. С. 97-102.
26. Солодовнік О.О. Публічно-приватне партнерство в контексті реформування економіки України. *Вісник ХНТУСГ: Економічні науки*. 2012. Вип. 127. С. 237-246.

27. Солодовнік О.О. Макрофінансові ризики структурної перебудови економіки України. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2011. № 10/1. Том 19. С. 73 – 79.

28. Солодовнік О.О. Диспропорції розвитку зовнішнього середовища корпоративного сектору економіки України. *Актуальні проблеми економіки*. 2010. № 7. С. 73 – 80.

29. Солодовнік О. Фінансові доміанти структурної перебудови економіки України. *Схід*. 2010. № 3. С. 56 – 59.

30. Солодовнік О.О. Фінансові інновації як імпульс структурних перетворень в економіці. *Вісник Дніпропетровського університету*. 2010. № 10/1. Том 18. С. 23 – 28.

31. Солодовнік О. А. Показатели оценки финансового состояния автотранспортных предприятий. *Економіка транспортного комплексу*. 2007. Вип. 11. С. 83 – 89.

Статті у закордонних наукових виданнях

32. Solodovnik O., Savenko K. Public-Private Partnership in the Transport Sector: Eurointegration Aspect // International Scientific Conference on Business and Economics. Business education in the 21ST century. 2018. 280 p. P. 133-140. *(Особистий внесок: доведення циклічності розвитку ППП в країнах з низьким і середнім рівнями доходу, обґрунтування впливу угоди про асоціацію між Україною та ЄС на ППП в Україні)*

33. Solodovnik O., Savenko K. Directions leveling consumer economic threats in the course of the public-private partnership implementation in the field of housing and communal services // Management of innovative development the economic entities: collective monograph. Higher School of Social and Economic. Przeworsk (Poland). 2018. P. 245-255. *(Особистий внесок: представлено ключові загрози інтересам сторін ППП)*

34. Solodovnik O., Yaroshenko I. Public-Private Partnership: actual trends in business // International conference on informatization of economic and management processes. 2016. P. 125-130. *(Особистий внесок: наукове обґрунтування переваг проектів ППП, визначення тенденцій розвитку ППП у світі)*

35. Solodovnik O., Momot T. Potential benefits of implementing Public-Private Partnership in order to stabilize the socio-economic situation in Ukraine // Współpraca Europejska (European Cooperation). 2015. Vol 7, No 7. P. 69-83. *(Особистий внесок: визначення потенціалу розвитку ППП в Україні, систематизація переваг ППП)*

Опубліковані праці апробаційного характеру:

36. Солодовнік О.О. Розвиток публічно-приватного партнерства в країнах з низьким і середнім рівнем доходу // Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матер. Міжнар. наук. конф. (Харків, 31 травня – 1 червня 2018 р.). Харків: ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2018. С. 170-171.

37. Солодовнік О.О. Вплив Угоди про асоціацію між Україною та ЄС на інтереси сторін ППП // Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток: матер. X Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 18-19 квітня 2018 р.) Харків: ХНУБА, 2018. Ч. 3. С. 99-102.

38. Солодовнік О.О. Моделі фінансування проектів публічно-приватного партнерства // Інновації в управлінні соціально-економічним розвитком: матер. Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 5 березня 2018 р.). Харків: ХНУМГ, 2018 р. С. 352-354.

39. Солодовнік О.О. Чинники формування фіскального простору реалізації модернізаційних проектів у дорожній галузі України // Проблеми розвитку фінансових послуг: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 16 листопада 2017 р.). Харків: ХНУБА, 2017. Ч. 4. С. 65-69.

40. Солодовнік О.О., Політучий С.Я. Стратегічний аналіз системи фінансово-економічної безпеки публічно-приватного партнерства // Стратегічна аналітика та антикорупційний аудит в системі забезпечення фінансово-економічної безпеки держави, регіону, суб'єктів господарювання: матер. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків 26-27 жовтня 2017 р.). Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. С. 216-220. *(Особистий внесок: розробка організаційно-методичних засад стратегічного аналізу системи фінансово-економічної безпеки ППП)*

41. Солодовнік О.О. Ключові умови стратегічного розвитку публічно-приватного партнерства // Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матер. Міжнар. наук. конф. (Харків, 1-2 червня 2017 р.). Харків: ХНЕУ імені Семена Кузнеця, 2017. С. 419-422.

42. Солодовнік О.О. Формування системи показників загроз фінансово-економічній безпеці публічно-приватного партнерства // Фінансова система України в умовах трансформації соціально-економічних відносин: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 13 квітня 2017 р.). Харків: ХНУБА, 2017. Ч. 2. С. 12-15.

43. Солодовнік О.О. Концептуальна модель стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП // Концепції економічного розвитку країни: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Тернопіль, 16 листопада 2016р.). Тернопіль, 2016. С.91-94.

44. Солодовнік О.О. Загрози фінансово-економічній безпеці публічно-приватного партнерства // International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings (Klaipeda, January 29, 2016). Klaipeda: Baltija Publishing. P. 62-66.

45. Солодовнік О.О. Захист фінансово-економічних інтересів сторін ППП як домінанта забезпечення економічної безпеки України // Обліково-аналітичне забезпечення управління фінансово-економічною безпекою в умовах європейської інтеграції: матер. V міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 26-27 листопада 2015 р.). Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. С. 126-128.

46. Солодовнік О.О. Особливості аналізу стану захищеності фінансово-економічних інтересів сторін публічно-приватного партнерства // Проблеми розвитку фінансових послуг: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 19 листопада 2015 р.). Харків: ХНУБА, 2015. Ч. 3. С. 43-46.

47. Солодовнік О.О. Системний підхід до забезпечення фінансово-економічної безпеки публічно-приватного партнерства // Фінансова система України в умовах трансформації соціально-економічних відносин: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 15 квітня 2015 р.) Харків: ХНУБА, 2015. Ч. 2. С. 15-18.

48. Солодовнік О.О., Момот Т.В. Процедура «STEP-IN» в угодах про публічно-приватне партнерство: безпековий аспект // Проблеми та перспективи розвитку державно-приватного партнерства у галузі житлово-комунального господарства: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (Харків, 1-28 лютого 2015 р.). Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2015. С. 89-90. *(Особистий внесок: запропоновано застосування процедури «STEP-IN» як захисного фінансового механізму ППП)*

49. Солодовнік О.О. Вплив публічно-приватного партнерства на фінансову безпеку // Проблеми розвитку фінансових послуг: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 19 листопада 2014 р.). Харків: ХНУБА, 2014. Ч. 4. С. 13-16.

50. Солодовнік О.О. Участь кредитних установ у фінансуванні державно-приватного партнерства // Проблеми розвитку фінансових послуг: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 15 листопада 2013 р.). Харків: ХНУБА, 2013. С. 403-409.

51. Солодовнік О.О. Інститут корпоративної соціальної відповідальності у вирішенні проблем розвитку публічно-приватного партнерства в Україні // Інституціональні та еволюційні проблеми розвитку фінансово-кредитних систем: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Донецьк, 18-19 квітня 2013 р.). Донецьк: Браво, 2013. С. 139-141.

52. Солодовнік О.О. Проблеми інформаційно-аналітичного забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 29 березня 2013 р.). Київ: Типографія «ППНВ», 2013. С. 279-283.

53. Солодовнік О.О. Партнерські відносини підприємств в умовах глобалізації // Економіка і управління в умовах глобалізації: матер. II міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (Донецьк, 30 січня 2013 р.). Донецьк: Вид-во «Ноулідж», 2013. Т. 1. С. 244-248.

54. Солодовнік О.О. Механізми публічно-приватного партнерства у вирішенні проблем фінансування вищої освіти // Сучасні механізми фінансування вищої освіти в Україні: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 22-23 листопада 2012 р.). Київ: КНТЕУ, 2012. С. 84-85.

55. Солодовнік О.О. Інформаційне забезпечення розвитку публічно-приватного партнерства в Україні // Стан та удосконалення безпеки інформаційно-телекомунікаційних систем: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 18-20 вересня 2012 р.). Миколаїв: Ділова інформація, 2012. С. 61-63.

56. Солодовнік О.О. Державно-приватне партнерство у забезпеченні макрореструктуризації // Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи: матер. III Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 9-23 квітня 2012 р.). Харків: ХНТУСГ, 2012. Т. 2. С. 95-98.

57. Солодовнік О.О. Розвиток партнерських відносин як чинник інтеграції у міжнародний бізнес // Інтеграційні процеси та пріоритетні орієнтири розвитку економіки України: економіка, фінанси, право: матер. XV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 27 квітня 2012 р.). Київ: УДУФМТ, 2012. С. 362-365.

58. Солодовнік О.О. Ідеологія державно-приватного партнерства у вирішенні проблем розвитку тисячоліття // Фінанси України: глобальні та національні імперативи розвитку: матер. XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 30-31 березня 2012 р.). Дніпропетровськ: Вид-во «Інновація». С. 45-47.

59. Солодовнік О.О. Фінансова участь держави у проектах державно-приватного партнерства // Досвід роботи підприємств при фінансовій кризі: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 28 березня 2012 р.). Миколаїв: Ділова інформація, 2012. С. 12-13.

60. Солодовнік О.О. Фінансові аспекти державно-приватного партнерства // Проблеми розвитку фінансових послуг: матер. регіон. наук.-практ. конф. (Харків, 2-3 листопада 2011 р.). Харків: СПД ФО Михайлов Г.Г., 2011. Ч. 2. С. 61-64.

61. Солодовнік О.О. Роль держави в активізації процесів мікрореструктуризації // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптималь - 2010»: матер. VII Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 1-3 грудня 2010 р.). Харків: НТУ «ХПІ», 2010. С. 424 – 426.

62. Солодовнік О.О. Роль довіри у реформуванні економіки України // Розвиток системи довіри та захисту прав споживачів фінансових послуг: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 30 вересня 2010 р.). Харків: ХНЕУ, 2010. С. 75 - 77.

63. Солодовнік О.О. Структурна перебудова економіки України в контексті "decoupling hypothesis" // Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти): матер. Міжнар. наук.-практ. конф. мол. науковців (Київ, 26 березня 2010 року). Київ: УДУФМТ, 2010. Ч. 1. С. 81-83.

64. Солодовнік О.О. Фінансова безпека підприємства в умовах структурної перебудови світового господарства // Управління фінансами в умовах вступу до СОТ: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 15 жовтня 2009 р.). Харків: ХНЕУ, 2009. С. 153 – 155.

65. Солодовнік О.О. Фінансові відносини підприємства в умовах глобалізації // Фінанси України: матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 10-11 квітня 2009 р.). Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. Т. 3. С. 69 – 71.

66. Солодовнік О.О. Транспортне обслуговування зовнішньоекономічної діяльності України // Актуальні проблеми міжнародних економічних відносин: матер. IV міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 6 грудня 2008 року). Харків: ХНУ ім. Каразіна, 2008. С. 212-215.

67. Солодовнік О.О. Проблеми фінансового моніторингу транскордонного руху капіталу // Сучасні проблеми фінансового моніторингу: матер. Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 3 грудня 2008 р.). Харків: ХНЕУ, 2008. С. 55-57.

68. Солодовнік О.О. Зовнішня торгівля як фактор розвитку підприємств вантажного транспорту // Інноваційні процеси економічного і соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід: матер. Міжнар. конф. мол. учен. (Тернопіль, 14 березня 2008 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2008. С. 288 - 290.

69. Солодовнік О.О. Умови розвитку конкуренції на ринку автотранспортних послуг в Україні // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 14-15 грудня 2007 р.). Харків: ХНАДУ, 2007. С. 139 – 141.

Свідоцтва про реєстрацію авторського права на твір:

– Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 79190 «Ризики стратегічних рішень у сфері фінансово-економічної безпеки публічно-приватного партнерства» / О.О. Солодовнік (Україна), дата реєстрації 21.05.2018.

– Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 79191 «Оцінювання середовища публічно-приватного партнерства та його впливу на інтереси партнерів» / О.О. Солодовнік (Україна), дата реєстрації 21.05.2018.

– Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 79192 «Комплексне оцінювання реалізації інтересів сторін публічно-приватного партнерства» / О.О. Солодовнік (Україна), дата реєстрації 21.05.2018.

АНОТАЦІЯ

Солодовнік О.О. Фінансово-економічна безпека публічно-приватного партнерства: стратегія захисту інтересів сторін. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 21.04.02–Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності. – Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова, Харків, 2019.

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню вирішення сучасної науково-практичної проблеми - розробці теоретико-методологічних положень та практичних рекомендацій щодо формування стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, реалізація якої сприятиме підвищенню рівня ФЕБ ППП. Уперше з позиції синергетичної парадигми запропоновано концепцію забезпечення ФЕБ ППП, визначено методологічні засади щодо оцінювання, моделювання і прогнозування рівня ФЕБ ППП, розроблено методичний підхід до оцінки ФЕБ ППП на основі трьохкомпонентного показника.

Розвинуто організаційне забезпечення взаємодії сторін ППП шляхом розробки концептуальної моделі взаємодії сторін ППП при забезпеченні ФЕБ ППП, здійснено економіко-математичне моделювання такої взаємодії шляхом розробки ігрової моделі морального ризику. Розвинуто організаційно-методичні підходи до стратегічного планування ФЕБ ППП шляхом обґрунтування послідовності і змісту етапів формування і реалізації стратегії захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, стратегія захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП, фінансово-економічна безпека ППП, оцінювання рівня ФЕБ ППП, моделювання взаємодії сторін ППП, організаційно-економічне забезпечення захисту фінансово-економічних інтересів сторін ППП.

ABSTRACT

Solodovnik O.O. *Financial and Economic Security of a Public-Private Partnership: a Strategy for Protecting the Interests of the Parties.* - Manuscript.

This dissertation is submitted for a Doctor`s degree in Economics, specialty 21.04.02 – economic security business entities. – O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, 2019.

The thesis presents a scientific substantiation of the solution of a modern scientific and practical problem – the development of theoretical and methodological provisions and practical recommendations concerning the formation of a strategy for protecting the financial and economic interests of the parties to a PPP, the implementation of which will contribute to increasing the level of financial and economic security of the PPP. For the first time, the concept of ensuring financial and economic security of a PPP is proposed in terms of the synergistic paradigm; methodological bases for assessing, modeling, and forecasting the level of financial and economic security of a PPP are defined; a methodological approach to assessing financial and economic security of a PPP based on a three-component indicator of the integral components of financial and economic security of the private partner, FES of the public partner, and financial and economic security of the partnership is elaborated; a methodological approach to assessing FES of a PPP in the implementation of road transport infrastructure projects is developed.

Organizational support of the parties to a PPP is improved by building a conceptual model of interaction of the parties to a PPP in ensuring financial and economic security of a PPP. The model defines the tasks of the financial and economic security subjects of a PPP in accordance with the stages of PPP implementation and implies the creation of a coordination mechanism. There carried out the modeling of the considered interaction by developing a game model of moral hazard including the parameters of financial and economic security of the partnership. Organizational and methodological approaches to strategic planning of financial and economic security of a PPP are perfected by justifying the sequence and content of the stages of formation and implementation of the strategy for protecting the financial and economic interests of the parties to a PPP.

Keywords: public-private partnership, strategy for protecting the financial and economic interests of the parties to a PPP, financial and economic security of a PPP, assessing the level of financial and economic security of a PPP, modeling the interaction of the parties to a PPP, organizational and economic support for the protection of the financial and economic interests of the parties to a PPP.

Підп. до друку 07.06.2019 р.
Друк на ризографі
Зам. №

Формат 60×84/16
Ум. друк. арк. 1,9
Тираж 100 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова,
вул. Маршала Бажанова, 17, Харків, 61002
Електронна адреса: rektorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017 р.